

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Motiver

til

Lovudkastet angaaende Kjøbenhavns Befæstning mod Søsiden og
Projectering af Befæstningsanlæg paa forskjellige Punkter af
Monarchiet.

Trykt hos J. G. Schulz.

Udkast til Lov

om

Kjøbenhavns Befæstning mod Søsiden

og om

Projectering af Befæstningsanlæg paa forskjellige
Punkter af Monarchiet.

Trykt hos J. H. Schultz.

Udkast til Lov

om

Kjøbenhavns Befæstning mod Søfiden

og om

Projectering af Befæstningsanlæg paa forskjellige Punkter af Monarchiet.

§ 1.

Kjøbenhavn bliver at forsyne med en fremskudt Befæstning mod Søfiden, hvilken, med Armering og med Vedligeholdelse gjennem hele Anlægstiden, er anslaaet til en Udgift af 3,800,000 Rigsdaler Rigsmonnt, efter de nu gjældende Arbejdspriser.

§ 2.

Til ovennævnte Anlæg stilles for Finantsperioden 18⁵⁸/₆₀ 237,000 Rigsdaler til Krigsministerens Raadighed. Hvad der i de senere Finantsperioder dertil skal anvendes, bliver hvergang at bestemme ved Lov.

§ 3.

Krigsministeren meddeler i hver ordinair Rigsraadsamling Beretning om Anlæggets Fremskridt.

§ 4.

Fremdeles stilles for Finantsperioden 18⁵⁸/₆₀ til Krigsministerens Raadighed 28,000 Rigsdaler til Projecteringsarbejder for følgende Befæstningsanlæg:

Kjøbenhavns Befæstning mod Landsiden.

Fredericias Befæstning.

Dybbolstillingens Befæstning.

Dannevirkestillingens Forstærkning.

Anlæg af Kystbatterier.

Motivering.

Den danske Stats Veliggenhed ved Indgangen til Østersøen, mellem to store Sømagter, hvis Interesser ofte gaae i modsat Retning, tæt op til en større Landmagt, som ved Besiddelsen af nogle af Danmark's Havne vilde faae et længe folk Savn afhjulpet, og endelig ved Siden af en Stat, hvis historiske Udvikling hidtil væsentlig er skeet paa Danmark's Bekostning, medfører en stadig Hare for vort Fædrelands uforstyrrede Eksistens.

Kan det end med Rimelighed antages, at det vedblivende vil ligge i det europæiske Statsfamfundes Interesse, at Sonderlemmelsen af den danske Stat ikke skeer, og er Statens Integritet end bleven paany garanteret ved Londoner-Tractaten, saa er Haren for et eenfaldigt Forsøg paa en saadan Sonderlemmelse og for en forbigaaende Occupation dog i hoi Grad tilstede. Fortidens Historie bekræfter dette.

At lade Landet, med denne Hare for Die, ligge forsvarslost, i Tillid til, at det danske Monarchi dog hvergang til Slutning, ved andre Magters Mellemkomst, vil blive restitueret i sit tidligere Omfang, er ligesaa lidet stemmende med Nationalæren som med velforstaede materielle Interesser. At gaae til den modsatte Yderlighed og benytte Statens Midler til at udvikle en udfordrende Stryke er ligesaa forkasteligt. Den danske Stats militaire Hoved-Opgave maa være, ved sin Armee, sin Marine og sine Befæstningsanlæg at tilveiebringe et Forsvarssystem, kraftigt nok til at byde et Overfald Spidsen og til at give Forsvaret en Varighed, som tillader at afvente venstabelige Magters mæglende eller beskyttende Optræden.

Den Grundtanke, at Statens første militaire Opgave bør være dens eget Forsvar, har ikke altid gjenmetrængt vor tidligere Politik, og Nationen har ofte med Blod, Penge og Provindsafstaaelser maattet bøde derfor.

Hvilken Rolle ved Forsvaret der bør anvises Armeen, hvilken Flaaden, hvilken Befæstningerne, og hvorledes Udgifterne til Forsvarets Organisation bør komme disse dets Hovedbestanddele tilgode, dette afhænger væsentligst af Landets geographiske Forhold og af de til Raadighed staaende personelle og finantzielle Resourcer.

Som allerede berort, betinge de geographiske Forhold Tilstedeværelsen baade af en Flaade og af en Armee. Da imidlertid Monarchiets største Halvdeel er landfast med Continentet, og da de Magter, fra hvem Angrebet paa Derne sandsynligst vil blive fort, ere saa betydelige Sømagter, at vor Flaade ikke vil kunne vente at holde Søen mod dem og forebygge Landgang, saa vil i en Forsvarskrig Flaaden i Al-

mindelighed, og navnlig i de farligste Tilfælde, komme til at spille den secundaire Rolle. Monarchiets Hovedforsvarsmiddel er Armeen.

Men selv om denne Opfattelse leder til hovedsageligen at anvende Statens personelle Resourcer til Organisationen af en Armeé, vil denne dog kun blive af en saa begrændset Størrelse, at en Krigsførelse i aaben Mark mod saa overlegen en Styrke, som den, med hvilken Angrebet i flere Tilfælde kan ventes ført, vil true med efterhaanden at oprive den, naar ikke særlige Foranstaltninger træffes for at understøtte den og staae den. For Flaadens ringe Størrelse udsætter den for en lignende Fare under Kampen med en større Sømagt. Derfor maa Forsvaret nødvendigviis i væsentlig Grad støttes til Befæstninger. Den senere Udvikling vil vise, at Forholdene med Bestemthed betegne Befæstningernes Plads og directe Nytte.

I det den danske Stat saaledes, paa Grund af sin ringe Størrelse og den deraf følgende Mangel paa personelle Resourcer, i langt høiere Grad end de større Stater seer sig udsaget til at styrke Forsvaret ved fortificatoriske Anlæg, vil der i Fredstid kræves væsentlige pecuniære Offre. Til vor Lykke ere Statens finansielle Resourcer saa betydelige, at vi ere istand til at bringe vor Selvstændighed ikke ringe Offre af denne Natur.

Ovenstaaende Betragtning af den rette Basis for Monarchiets Forsvar har havt Gyldighed ogsaa i den suundne Tid, om end i modificeret Grad. Desuagtet har vort Befæstningsvæsen henligget aldeles forsomt i over eet Aarhundrede; thi naar undtages Trekronens Anlæg og nogle mindre betydelige Forbedringer ved Rendsbørgs nu fløjede Kronværk, har saagodtjøm Intet været foretaget i dette lange Tidsrum. Selv efterat det hele Europa ved Napoleons Krige havde faaet Overbeviisningen om Nødvendigheden af Befæstningers Anlæg efter nyere Principer til Staternes Forsvar, og medens der efter 1816 rejste sig Fæstning paa Fæstning i alle de europæiske Fastlandsstater, skete intet Væsentligt i Danmark. Dette er saameget mere paafaldende, som vi have erholdt de meest directe Paamindeiser. Da i 1801 den engelske Flaade nærmede sig Kjøbenhavn, maatte vi udlægge Flaadens Skibe som Belværker for Hovedstaden og saaledes for een Dags Forsvar give dem til Priis for Odelæggelse, medens henigtsmæssige Befæstningsanlæg vilde have sikket os mod dette og alle lignende fremtidige Angreb. I 1807 maatte Nationen med Flaadens Fortiis og Hovedstadens Odelæggelse mindst trefold betale, hvad en Fæstning, der sandshuligviis aldeles havde forebygget Englands Angreb, vilde have kostet.

Man var i Virkeligheden ogsaa efter de nævnte to Catastropher overbeviist om den paatrængende Nødselighed af Befæstningers Anlæg til Sikkring af Hovedstaden, og Projecter til saadanne udarbejdedes saavel efter 1801 som efter 1807; men Projecterne kom ikke til Udførelse, tildeels af Mangel paa Midler, tildeels fordi Opmærksomheden ved nye Forviklinger droges bort fra Foranstaltninger, hvis Frugt først seent vilde kunne høstes.

Siden den Tid er Faren for Verne og Hovedstaden betydelig voget. Det er nu en forholdsvis let Sag for en større Sømagt, ved Hjælp af Dampskibene at fore en Landgangsstyrke i kort Tid og med stor Punctlighed til ethvert Sted af Danmarks Kyster. Selv en Magt, hvis Marine ikke er vor overlegen, vil, naar den kun har en betydelig Handelsflaade til sin Raadighed, nu kunne blandt sine Angrebsplaner optage Landgangs Expeditioner mod Verne. Derhos har den udvidede Anvendelse af Bombardementet og Skudvaabnernes Forbedring bevirket, at vore forelbede Befæstninger i den seneste Tid ere blevne aldeles usyldestgjørende. Faren for Hovedstaden og Verne er derfor nu større end nogen sine.

Danmark er nyelig gaaet ud af en treaarig Krig paa Halvoen. Denne Krig har til de Erfaringer, som Kampen med en stor Sømagt i Aarhundredets Begyndelse bragte, foiet Erfaringer om Forsvaret mod

den for vor Existent's farligste Landmagt. Spørgsmaalet om Befæstningsanlægs Nødvendighed vil sees derved ogsaa for Halvoens Vedkommende at have vundet Bekræftelse.

Efterat Armeen i 1848 snart var bleven aldeles henvisst til Defensiven paa Halvoen, nødtes den strax efter, af Mangel paa Befæstninger, til aldeles at forlade denne. Derved lodes det hele Sjælland i den indtrængte Fjendes udeelte Besiddelse. Kun venstabelige Magters Optreden forhindrede Underkastninger.

Medens Krigen i Vinteren 1848—49 var standset, som Folge af diplomatiske Underhandlinger, lykkedes det vor Armees at skaffe en provisorisk Forskandsning tilveie paa det vigtigste Punkt, Fredericia, og den Passivitet, som det fjendtlige Occupationscorps bevarede i Felttoget 1849, væsentligt som Folge af de fortsatte diplomatiske Forhandlinger, gjorde det umuligt for os at haandhæve denne Forskandsning. Den Nytte, den gjorde, beviste noksom Vigtigheden af, ved permanente Anlæg at sikre sig Punktets Besiddelse for fremtidige Eventualiteter. Et andet Punkt, Dybbøllstillingen, maatte vi strax i Begyndelsen af Felttoget forlade af Mangel paa Befæstningsanlæg, efterat vi havde gjort et Forsøg paa at skaffe en Feltbefæstning tilveie.

Udter standfede Kampen i Vinteren 1849—50. I det følgende Felttog var Fjenden forholdsvis svag, og Kampen traf sig mod Syd til det samme Punkt, hvor den var begyndt i 1848. Fjendens Nederlag ved Adsted og paafølgende Svaghed skaffede vor Armees tilstrækkelig Frist til at give Dannevirkestillingen en Forstærkning, som Tid og Kræfter ei havde tilladt at skaffe tilveie i 1848. Dens Nytte var uomtvistelig. I dette Felttog erholdt Spørgsmaalet om permanente Befæstningers Vigtighed en forgelig Bekræftelse ved den Indflydelse paa Begivenhedernes Gang, som den Omstændighed fik, at Mendsborg var i Fjendens Hænder.

Mange Offre og megen Anstrengelse vilde have været sparet Armeen i denne hele Krigsperiode, med langt større Sikkerhed vilde de militaire Operationer have kunnet lodes, med væsentlig større Bestemthed og Kraft vilde vort Diplomati have kunnet optrede, dersom Halvoen havde haft hensigtsmæssige Befæstninger. Og dog stillede Meget sig forholdsvis gunstigt. Havde Preussen fort Krigen med større Energi; var Krigsførelsen ei bleven standset i den for Danmark farligste Tid — Vinteren —; havde endelig Preussens Marine allerede dengang havt den Udvikling, som den vel tør ventes om nogle Aar at ville erholde; saa havde den danske Armees i de 2 første Krigsaar været aldeles udelukket fra Halvoen, og selv Derne havde været truede. Et af den sidste Krigs Resultater maatte derfor blive Overbeviisningen om Nødvendigheden af permanente Befæstningsanlæg til Halvoens Forsvar.

Ligesom der saaledes foreligger historiske Afendsgjæringer, endog fra den færeste Tid, som godtgjøre de store Ulemper, som Savnet af de fornødne Befæstningsanlæg kan medføre, saaledes indeholder Historien eet bestemt Factum, hvor tilstedeværende Befæstningsanlæg have frelst Statens Existent's. Dette Factum er Kjøbenhavns Forsvar i 1658—59. Det ligger langt tilbage i Tiden, men taler lige tydeligt. Kjøbenhavns Fæstningsværker ere endnu væsentlig de samme som dengang; men Krigsførelsen har udviklet sig, og Angrebet i 1807 har beviist, at de ikke længere ere istand til at spille den samme hæderlige Rolle.

Det maa saaledes fremgaa af en almindelig Overveelse af Forholdene, i Forbindelse med Betragtningen af vort Hædrelands Historie, at det er en bydende Pligt for den danske Nation, nu at benytte Fredens Dage til at forberede et kraftigt og ærefuldt Forsvar, ikke alene ved Krigsmagten's hensigtsmæssige Organisation, men ogsaa ved Anlæg af de til dens Understøttelse nødvendige Befæstninger.

Gjennemtrængt af denne Overbetiisning har Krigsbestyrelsen, siden Indtrædelsen af rolige Forhold, uafbrudt haft sin Opmærksomhed henvendt paa Spørgsmaalet om Landets Befæstningsvæsen og foretaget de Skrædt, hvorved samme troede at kunne forskaffe Spørgsmaalet en grundig Behandling og paaaflynde Tids-punktet, da det kunde anses modent til Forelæggelse for Lovgivningsmagten.

Der blev derfor allerede under 3die Mai 1851 nedfat en af Land- og Søofficerer sammensat Commisjion til Overveielse af, hvad der i Henseende til Slesvigs og Syllands Sikring og Forbindelse med den øvrige Deel af Monarchiet kunde være at foretage, m. m. Samtidigt dermed sendtes Ingenieurofficerer til Udlandet for at studere den nyere Tids Befæstningskunst ved Besigtigelse af de senest udførte Arbeider.

Den nævnte Commisjion, som i sine Forhandlinger tillige optog Spørgsmaalet om Dernes og Hovedstadens Forsvar og saaledes kom til at udtale sig om Forsvarsvæsenet for Danmark og Slesvig i dens Hæelhed, afgav under 30te Juni s. A. sin Betænkning, i hvilken hovedsagelig følgende Befæstningsanlæg anbefalede:

Bevaring af de vigtigste i den sidste Krig anlagte Værker i Dannevirkestillingen.

Befæstning af Dybbølbjerg.

Befæstning af Fredericia-Strøb.

Inrectning af Østerøen ved Nyborg til et befæstet Uffnit.

Befæstning af Kjøbenhavn ved fremstødte Værker, saavel mod Søiden som mod Landfiden.

Anlæg af forskellige Kystbatterier; de vigtigste forsynede med Reduiter.

Efterat de tydske Forbindstroppe havde forladt Holsteen, blev der den 3die Juni 1852 nedfat en ny Commisjion for at overveie, om det foreslaaede Befæstningsystem burde lide nogen Modification for at bringes til at omfatte Holsteen og Lauenborg. Svaret, som indlob den 20de Juli næstefter, blev benægtende.

Paa Baais af den forstnævnte Betænkning var det imidlertid overdraget Ingenieurcorpset at indkomme med Forslag til de vigtigste af de foreslaaede Befæstningsanlæg, nemlig: Kjøbenhavn, Fredericia og Als-Sundeveds (Dybbølbjerg). Dette Forslag modtoges den 29de Marts 1853. Det angav følgende Befæstning:

Kjøbenhavns Befæstning	10,900,000 Rdl.
Fredericias Befæstning	7,150,000 —
Als-Sundeveds Befæstning	2,300,000 —

Tilsammen . . . 20,350,000 Rdl.

Ministeriet fandt sig senere foranlediget til, under 29de Januar 1855 at undergive Sagen Behandling af en ny Commisjion, sammensat af Armeens 3 specielle Vaaben, deels for at fremkalde en ny almindelig Droskelse, deels for, ved Hjælp af de nu foreliggende Befæstningsoverslag for de væsentligste Befæstninger, at komme til Kundskab om den sandsynlige Befæstning for hele Plancens Gjennemførelse, deels endelig for at erholde en sagkyndig Udtalelse om, med hvilket Anlæg Begyndelsen burde ske.

Denne Commisjion indleverede under 9de Januar 1857 sin endelige Betænkning, som gif i en større Detail end den først nedfattede Commisjions, og hvori anbefalede følgende Foranstaltninger:

Etablering af en militair Station ved Büchen til eventuel Afbrydelse af Jernbanen fra Berlin til Hamborg, hvor den passerer Monarchiets Grændse.

Anlæg af nogle Fordværker ved Rendsborg til Beherskning af Overgangen over Eideren efter Fæstningens Eloisning.

Opmaalning af Eiderstillingen og Projectering af Feltbefæstninger i samme, til Udførelse i Krigstid.

Forberedelse af Dannevirkestillingen til Forsvar, hovedsagelig ved Anlæg af Jordværker.

Anlæg af en Befæstning ved Eliens Munding.

Befæstning af Dybbølstillingen.

Befæstning af Fredericia-Strøb.

Dannelse af befæstede Afsnit ved Nyborg og Korsør.

Forberedelse af Helgenæs til Forsvar, hovedsagelig ved Anlæg af Jordværker.

Anlæg af en fremstødt Befæstning ved Kjøbenhavn, saavel mod Søfiden som mod Landfiden.

Forstærkning af en Deel Kystbatterier og Anlæg af nogle nye, saavel til Havnenes Forsvar som til Sikkring af Forbindelsen mellem Landsdelene; nogle Batterier sikrede ved Reduiter.

Undersøgelse af, hvor desuden i Krigstid Kystbatterier blive at anlægge, og hvilken Armering der bliver at give dem.

Befæstningen for samtlige foreslaaede Foranstaltninger var af Commissionen angiven til følgende:

Arbejder i Dannevirkestillingen	2	Millioner Rdl.
Befæstning af Eliens Munding	2	— —
Befæstning af Dybbølstillingen	2	— —
Befæstning af Fredericia-Strøb	8½	— —
Befæstning af Kjøbenhavn	15	— —
De øvrige Foranstaltninger	2½	— —

Talt . . . 32 Millioner Rdl.

Af de foreslaaede Anlæg anbefalede Commissionen først til Udførelse: Kjøbenhavns Befæstning mod Søfiden og Arbejderne i Dannevirkestillingen.

Der forelaa saaledes flere Betænkninger fra Sagkyndige. Det blev Ministeriets videre Opgave at sammenholde og vurdere de forskjellige Udtalelser, samt ved Siden deraf at afvæie de finantzielle Hensyn. Paa den ene Side maatte det Befæstningsystem, som skulde bringes i Forslag, frembyde virkelige Garantier for et haardnakket Forsvar i Farens Dieblif. Paa den anden Side turde det finantzielle Krav, som skulde gjøres, ei være saa stort, at Monarchiets øvrige Interesser derved vilde lammes, eller Befæstningsplanens Tilendebringelse henfydes til en altfor fjern Fremtid.

En gjentagen Overveielse bragte Ministeriet til den Afsluelse, at man ei vilde kunne anfæe den rette finantzielle Grændse overstreden og Planens Tilendebringelse skudt for langt frem i Tiden, naar der regnedes paa Anvendelsen af omtrent ½ Million Rigsdaler aarligt gjennem en Generationsalder (c. 30 Aar). Opgaven blev da forelobigen at undersøge, om med denne Sum et tilfredsstillende Forsvarssystem kunde tilveiebringes.

Da den Sum, som paa denne Maade i Aarenes Lob vilde blive stillet til Disposition, kun udgjorde omtrent Halvdelen af den, der var angiven for de af den sidstnævnte Commission foreslaaede Anlæg, saa fulgte deraf strax, at den directe Bevilling ikke vilde være tilstrækkelig til Realisationen af Commissionens Forslag, end ei i Hovedtrækkene. Der frembod sig imidlertid Udsgit til endum een pecuniær Kilde. Da i 1853 Ingenieurcorpset indgav sit Forslag til Kjøbenhavns nye Befæstning, var der i dette forudsat Anlægget af fremstødte Forter, med Bibeholdelse af den nuværende Hovedvold som indre Enceinte. Senere have Forholdene ved Kjøbenhavn lidt et fuldstændigt Omsving ved den tætte Bebyggelse af Terrainet udenfor Søerne, hvilken efter Demarcationsliniens Indflytning er skeet med en aldeles overrassende Hurtighed. Idet denne Omstændighed tildeels maatte tvinge Militairstaten bort fra det tidligere foreslaaede Befæstningsystem som mindre

henfigtsmæssigt nu end tidligere og i Stedet derfor tale til Gunst for en fremstødt sammenhængende Enciente udenom de store Forstæder, aabnede den tillige Udfigt til en riig Indtægtskilde ved Salget af de Arealer, som vilde blive disponible ved den nuværende Encientes Opgivelse. Den sandsynlige Indtægt ved Realisationen viste sig endog saa betydelig, at det stod til at vente, at Kjobenhavns nye Befæstning mod Landstiden ei vilde kræve anden Hjælp fra Finantserne end et Forstødt.

Det var denne Betragtning, som ledede Ministeriet til at søge Udgiften til samtlige Befæstningsanlæg holdt indenfor den angivne finansielle Grændse. Den nærmere Underfogelse overdroges Ingenieurcorpset, idet Ministeriet for samme angav, hvad der af de tidligere foreslaaede Anlæg burde fastholdes, og hvad der maatte træde tilside, naar Midlerne ei rakte til.

Resultatet af Ingenieurcorpsets Underfogelser meddelees i 3 Indstillinger, respective af 5te September, 28de November og 1ste December 1857. Det var virkelig lykkedes at angive et afrundet Befæstningssystem, som fyldestgjorde de stillede Fordringer, og som, uden med Nødvendighed at fore yderligere Anlæg efter sig, var skiftet til i Tiden, naar Krigskunstens Udvikling maatte tvinge dertil, eller naar Statens finansielle Evner maatte tillade det, at modtage Forbedringer eller Tilføielser, hvorved ogsaa de Fordringer, som forelobig skjodes tilside, kunde gjenoptages.

Dette System characteriseres ved følgende Hovedtræk:

Dannevirkestillingen forstærkes ved Anlæg af Jordværker, ved Foranstaltninger til Vandlobenes

Opstemning samt ved Forberedelse af et Indfæstningspunkt ved Eliens Munding.

Dybbølstillingen befæstes ved Værker af noget stærkere Art.

Fredericia gives en fuldstændig, stærk Befæstning.

Kjobenhavn befæstes ved fremstødte Værker, saavel mod Søstiden som mod Landstiden.

Kystbatterier anlægges paa de vigtigste Punkter.

Beføstningen ved Gjennemførelsen af Systemet var beregnet at ville blive følgende:

Dannevirkestillingens Forstærkning	350,000 Rdl.
Dybbølstillingens Befæstning	794,000 —
Fredericias Befæstning	8,806,000 —
Kjobenhavns Befæstning	3,400,000 —
Anlæg af Kystbatterier	250,000 —

Talt . . . 13,600,000 Rdl.

Hvortil endnu vilde komme Udgiften til Armeringen: circa 1,000,000 Rdl.

Herved maa bemærkes, at den for Kjobenhavns Befæstning anførte Beføstning af 3,400,000 Rdl. var beregnet heelt at ville medgaae til Anlægget af Beføstningen mod Søstiden, idet Beføstningen for Beføstningen mod Landstiden — mindst 9½ Million Rdl. — ventedes indvunden ved Salget af de Arealer, som ved Eloisningen af den nuværende Enciente paa Sjællandsstiden vilde blive disponible.

Der forelaa saaledes Forslag til et Beføstningssystem, i hvilket de militære og finansielle Hensyn formeentens behørigt afveiede mod hinanden. Forslaget var fremgaaet af omstændelige Forhandlinger og støttet til summariske Overslag. Ministeriet var derved naaet saavidt, at samme saae sig istand til at frembringe Spørgsmaalet om Monarchiets Beføstningsvæsen i dets Heelhed for Lovgivningsmagten. Desuagtet er dette ikke skeet; men Ministeriet har, som Lovudkastet viser, indskrænket sig til at søge eet af de paatænkte Beføstningsanlæg bevilget og med Hensyn til de øvrige kun begjert de fornødne Midler til at lade foretage Opmaalinger og affatte mere omstændelige Arbejdsforslag. Motiverne for denne forandrede Beslutning maae søges

i Diebliffets vanffelige Forhold, som vække Betænkelfighed ved nu at foreslaae endelig loft et Spørgsmaal af saa stor Vigtighed og saa befoftelige Conseqventer som Befæstningsspørgsmaalet i dets fulde Udstrækning.

Det maa vistnok fra Militaireretens Side hoiligen beklages, at Omstændighederne node til en saadan stykkeviis Behandling af en Sag, hvis fuldstændige Afgjorelse ikke alene vilde skabe en fast Basis for Statens Forsvarsvæsen i Krigstid, men tillige væsentlig støtte den militaire Forvaltning i Fredstid, idet Valget af Garnisonssteder, Placeringen af de fleste militaire Etablissementer m. m. i hoi Grad maa gjøres afhængig af Befæstningsspørgsmaalets Besvarelse.

Idet Krigsbestyrelsen derfor ved denne Leilighed tilfjedesætter sine Interesser for Diebliffets andre bydende Hensyn, føler samme sig forpligtet til, indenfor de derved indfævede Grændser at gjøre hvad der staaer i dens Magt for saavidt muligt at reducere Ulemperne ved Opsættelsen. Det første Skridt i denne Retning er Begjeringen af Midler til det Anlæg, som af alle mindst taaler Opsættelse; det andet Tilveiebringelsen af Forslag til de øvrige Anlæg for at gjøre det muligt, naar til sin Tid ogsaa deres Udførelse approberes, at kunne med kort Frist kraftigen paabegynde dem. Ved Siden deraf maa det være Krigsbestyrelsen af Vigtighed at bringe Klarhed i det hele Befæstningsspørgsmaal, for saaledes at bane Veien for dets senere fuldstændige og hurtige Løsning. Det er derfor, at den følgende Deel af Motiveringen vil sees at være affattet med større Omstændelighed, end det foreliggende Lovudkast strængt fordrede, idet den giver en Udvikling af:

- hvilke fortificatoriske Anlæg overhovedet kunne komme Monarchiets Forsvar til Nytte;
- hvorledes det nylig betegnede, begrændsede Befæstningsystem træder frem som saamtidig stemmende med Statens Tarr og Evne; samt endelig;
- hvorledes de Foranstaltninger, det foreliggende Lovudkast omfatter, maae betragtes som de meest paatrængende og ikke i nogenfomhelst betænkkelig Grad præjudicerende den endelige fuldstændige Løsning af Befæstningsspørgsmaalet.

Udviklingen vil væsentlig støtte sig til de tidligere nævnte Betænkninger og Indstillinger, som ere bilagte Lovudkastet, og som ved Slutningen af Motiveringen ville findes specificerede.

Det danske Monarchies geographiske Bessaffenhed med en kort Landgrændse mod en mægtig Landmagt og med vidtudstrakte og paa mangfoldige Puncter angribelige Kyster, som vende mod Have, beherskede af 2 store Somagter, leder Tanken hen paa de 2 Slags Angreb, for hvilke Landet, som alt berørt, har været udsat i dette Aarhundrede, nemlig:

- fra Landfiden af en Magt, der i Styrke er den danske Stat langt overlegen, men som næsten ganske savner Marine, og
- fra Søfiden af en Magt, som i militaire Resourcer tillands og tilføes er den danske Stat afgjort overlegen.

Et tredie Slags Angreb er ikke mindre muligt, nemlig:

- af en Magt, hvis Armee understøttes af maritime Kræfter, som omtrent kunne maale sig med vore egne.

De foregaaende Aarhundreders Krige, saavel med Sverig som med Tydskland, have for det meste medført Angreb af denne sidste Art. Fra Sverig vilde lignende Angreb endnu kunne udgaae, og det staaer til at befrygte, at ogsaa Angreb fra Tydskland snart atter kunne træde ind under denne Kategori.

Der bliver saaledes 3 Slags Angreb, som maae gjøres til Gjenstand for Betragtning, nemlig:

- I. Angreb, som savne maritim Understøttelse (fra Tydskland).
 - II. Angreb, understøttede af maritime Kræfter, der omtrent kunne maale sig med vore egne (fra Sverig eller fra Tydskland).
 - III. Angreb, understøttede af store maritime Kræfter.
- Disse forskjellige Angreb skulle blive betragtede hvert for sig.

I. Angreb, som savne maritim Understøttelse (fra Tydskland).

Et Angreb af denne Natur kan kun foretages mod Monarchiets Sydgrændse. Det vil om Sommeren neppe kunne udstrækkes videre end til Halvoen. Skeer det om Vinteren, er tillige Fare for Derne tilføede.

Angreb om Sommeren.

I dette Tilfælde er vor hele Armee — 50 til 60,000 Mand — disponibel til Halvoens Forsvar, og vor Flaade kan uhindret af nogen fjendtlig Flaade understøtte Armeens Foretagender.

Det ligger da nærmest, mod Angrebet at sætte et **Frontalforsvar** ved Monarchiets Sydgrændse, og utvivlsomt bør vore første Bestræbelser gaae ud paa, ved et saadant Forsvar at forebygge Fjendens Indtrængen. Men desværre, Grændsen frembyder ikke saa gunstige Betingelser for Forsvaret, at der ved samme kan bydes en væsentlig overlegen Fjende Epidjen. Vel er en Strækning af den beskyttet af Elben, og paa flere Steder af den øvrige Grændse lade Søer og Vandløb sig benytte ved Forsvaret, i særdeleshed naar dette styrkes ved nogle Feltbefæstninger; men desuagtet forbliver der store aabne Strækninger, og Forsvarsliniens Retning medfører Fare for Armeens Retraite efter et muligt Nederlag.

Da det derhos neppe kan ventes, at vi have haft Tid til at samle vor hele Armee ved Sydgrændsen, er der Sandsynlighed for, at den fjendtlige Styrke vil være Forsvarsstyrken langt overlegen, og der vil saaledes i Reglen ikke kunne regnes paa noget meget haardnakked Forsvar.

At anvende Befæstning paa Grændsens Befæstning ved permanente Anlæg kan paa Grund af de locale Forhold ei tilraades, saameget mindre som de 2 vigtigste strategiske Punkter — Hamborg og Lybeck — ere fremmed Territorium.

Det vil derfor i de fleste Tilfælde blive vor Armees Lod, efter et kortvarigt Forsvar af Grændsen at trække sig kjæmpende tilbage gennem Holsten, efterhaanden odelæggende de Communicationer, som Fjenden kan ventes at ville benytte (Jernbanerne), og at fortsætte Retraiten, indtil der frembyder sig en defensiv Stilling, som i Udstrækning og Styrke svarer til Armeens ved de til Kamppladsen efterhaanden ankomne Forsterkninger forøgede Styrke og saaledes tillader at modtage et Hovedangreb.

Den første Stilling af defensivt Værd, som tilbyder sig, er Eiderstillingen, der fra Steinwehr over Rendsborg til Eiderens Munding følger denne Strøm, og hvis venstre Fløi overspænder Terrænet fra Steinwehr til Wittensoen og videre til Goosoen og Ekernfordesjørd. Denne Stilling vil kunne forsvares mod en ikke altså overlegen Fjende. Den er imidlertid meget ndstrakt og vil, naar Fjenden er væsentlig overlegen, kun kunne benyttes til en oieblikkelig Standsning af hans Fremrykning, selv om den styrkes ved Feltbefæstninger. Permanente Anlæg kunne i ethvert Tilfælde ikke anbefales anlagte i den, idet der tæt bag den findes en anden dertil mere skikket defensiv Stilling.

Denne Stilling er den for Nationen saa minderige Danner virkestilling, hvis Benyttelse til Statens Forsvar gaaer et Martusjinde tilbage i Tiden.

Danner virkestillingen, som støtter sin venstre Fløi til Elben, sin høire til Eideren og dens Biflomme, har sit Hovedfortrin deri, at man ved Opstemningen af de Vandløb, som falde i Eideren, kan indsnævre det

aabne Terrain, igjennem hvilket Fjenden kan forsøge en Fremrykning, til neppe 2 Mil, nemlig Strækningen fra Slien til Treuen, og at man selv paa denne Strækning kan ved Opstemning af Heideraaen vanffeliggjøre Fjendens Fremrykning. Stillingen er derhos beliggende saa langt bag Grændsen, at man kan vente at have bragt en betydelig Styrke tilstede, inden Kampen har naaet den.

Med alt det, at Dannerirkstillingen saaledes frembyder store Fordele for et Frontalforsvar, Fordele, som ingen nordligere Stilling paa Halvoen besidder, end ikke tilnærmelsesviis, saa er dog et aabent Terrain af henved 2 Miles Bredde vanffeligt at forsvare for en Armees, hvis Styrke neppe kan antages at overstige 40,000 Mand i Angrebets Dieblis. Da Armeen i 1850 besatte Stillingen, fik den derfor strax til dens Forstærkning ved Anlæg af Feltværker og Tilvæbringelse af passiv Forhindringer, Foranstaltninger, som det dog først i Maaneder lykkedes at give nogen Fuldstændighed. Skal man vente, i Tilfælde af en Invasion at kunne byde en betydelig Overmagt Spidsen i denne Stilling, maa Armeen foresiinde Anlæg, som ere færdige til at benyttes eller i saa Dage kunne gjøres færdige; thi det staaer ikke til at antage, at Angriberen giver os Maaneders Frist.

Der er folgelig stærk Opfordring til, i Fredstid at foretage de fornødne Anlæg til Dannerirkstillingens Forberedelse til Forsvar. Man vilde i saa Tilfælde ikke alene kunne forstærke den Stilling, Armeen hævdede i Slutningen af den sidste Krig — fra Eckerforde til Slien, langs denne til Skesvig, derfra videre til Hollingsted og langs Treuen til Friederichsstadt og Tomning —; men man vilde uden al Tvivl kunne styde den høire Floi frem til Stapelholm. Derved vilde det Terrain, paa hvilket Fjenden maa rykke frem, end mere omspændes og hans Advance i høi Grad trues.

Den defensiva Stilling, som saaledes ved Kunstens Hjælp allerede i Fredstid skulde forberedes, vilde imidlertid desuagtet ei tillade Forsvar til det Yderste mod en hvilkenkomhelst Overmagt. Dertil vedbliver Stillingen at være for indstrakt i Forhold til Befættningens Størrelse. Desuden maa man under Frontalforsvaret bestandig have for Øie, at et fuldstændigt Nederlag let vilde kunne have Armeens totale Oprivning under den videre Retraite tilfølgende og saaledes umuliggjøre et fortsat kraftigt Forsvar. Der vil derfor ligeoverfor en betydelig Overmagt kunne indtræde Tilfælde, da Sklogskaben byder Armeen at opgive Dannerirkstillingens videre Forsvar; men forinden kan den ventes at have gjort god Tjeneste.

Naar Armeen saaledes tvinges til at foretage en tilbagegaaende Bevægelse, vil der fra Slien til det nordligste Nyland ikke findes nogen Stilling, som er skiftet til et haardnakket Frontalforsvar; thi de Stillinger, som under Retraiten kunne benyttes, have alle den Feil at kunne omgaaes i høire Flanke og tillade i Reglen kun kortvarigt Forsvar. Naar Forholdene derfor ikke stille sig gunstigere, end vi ere berettigede til at vente det, ville vi nodes til at opgive ethvert videre Forsøg paa, med vor Hovedstyrke ganske at asspærre Halvoen for Fjendens Fremtrængen, og maae da indstranke os til, deels ved fortsat Frontalnødstand, deels ved Operationer, udgaaende fra Derne mod den indstrakte Linie, som Fjenden maa passere under Fremrykningen, og som han ikke kan dække uden at svækkes ved Detacheringer, at gjøre hans Advance langsom og besværlig, forurolige ham og tilføie ham Tab.

Der begynder saaledes ved Siden af Frontalforsvaret et nyt Slags Forsvar — **Flankeforsvaret**. Dersom vi imidlertid skulde kunne fore dette med Kraft, maae vi ikke være indskrænkede til ved Hjælp af vore Skibe at kaste mindre Afdelinger i Land paa Kysten og atter i Hast at optage dem i Skibene efter et udført Angreb, men vi maae nødvendigviis være i sikker Besiddelse af Punkter paa Kysten, hvor vor Armees Hovedstyrke i No kan samle sig, hvorfra den kan rykke frem, og hvor den kan finde en sikker Tilflugt.

Der findes paa Halvoen 2 Punkter, som ved Erfaringerne fra den sidste Krig have viist sig fortrinnsviis skiftede til Udgangspunkter for Flankeoperationer, det er: Dybbølstillingen med Als i Dyggen og Fredericia med Thyen i Dyggen. Ved begge disse Punkter har Armeen kun et smalt Jarvand at passere

for at komme til og fra Krigsfluepladsen. Baade Als og Fyen kunne i længere Tid optage den hele Armees og staae tilføes i ubrudt Forbindelse med de andre Landsdele. Paa begge Steder har Natur eller Kunst allerede gjort Meget til Begunstigelse af Forsvaret.

See vi os istand til at hævde disse 2 Punkter med mindre Dele af Armeen, saa vil den frie Communication tilføes tillade os, efter Omstændighederne at lade den mobile Hovedstyrke rykke frem fra det ene eller fra det andet af dem. Da det ligeledes staaer os aabent, tilføes at sende store Forstærkninger til det i Sjædens Front opererende Corps i Jylland, saa maa han paa 3 forskjellige Steder være beredt paa at modtage et Hovedangreb og vil ved Siden deraf kunne befrygte Landsætningen af mindre Corpsjer paa andre Punkter af Kysten.

Flankeforsvaret ved Hjælp af de 2 nævnte Punkter maa saaledes nødvendigviis i hoi Grad vanskeliggjøre Sjædens Occupationen af Halvoen og node ham til at udvikle en forholdsviis betydelig Troppstyrke. For vor Armees vil det medføre den store Fordeel, at vi kunne lade vore Tropper udhvile og styrke sig paa Fyen og Als og der oppebie de gunstige Dieblikke for offensive Operationer.

Benyttelsen af de 2 Punkter i fremtidige Kampe mod en paa Halvoen fremtrængt overlegen Sjænde kan imidlertid ikke sikkes os uden betydelige Befæstningsanlæg. Det staaer nemlig til at vente, at Angriberen vil udfolde en stor Energi for at berove os dem. Da han nu vil være istand til at concentrere en betydelig Troppstyrke foran eet af disse Punkter, maastee foran dem begge, medens det er en absolut Betingelse for Udførelsen af Flankeforsvaret paa Halvoen, at Siffringen af hvert enkelt Udgangspunkt kan, i det Mindste for korte Tidsperioder, overlades til en ringe Deel af Armeen, medens Hovedstyrken opererer fra det andet Punkt eller i det nordlige Jylland, saa maa der paa ethvert af Punkterne være en Modvægt mod hans Overlegenhed, og den kan kun skaffes tilveie ved Befæstningsanlæg.

Løsningen af den fortificatoriske Opgave vilde for de 2 Punkter, hvorom Taleren her er, være indbyrdes væsentligt forskjellig.

Dybbolbjerg damer af Naturen en særdeles stærk Stilling, som kan secunderes fra Batterier paa Als og fra vore Skibe, og som umiddelbart bag sig har det smalle Alsfiind, over hvilket Forbindelsen med Als let kan tilveiebringes ved Broer. Dybbolstillingen kan ved forholdsviis lidet befoستelige Befæstningsanlæg gives en saadan Styrke, at den vil kunne forsvares mod en stor Overmagt. I det uheldigste Tilfælde, naar Stillingen falder for Sjædens Angreb, kan Forsvarstyrken trække sig over paa det uangribelige Als. Als er den naturlige Fæstning, Dybbolstillingen et naturligt Forværk.

Fredericia har ikke i lignende Grad naturlige Fordele. Farvandet er for bredt til at Broer kunne slaæes, og Passagen kan, som Forholdene nu ere, forulempes af fjendtlige Batterier fra Jyllands Kyst. En naturlig Stilling findes ikke. Derimod er Kunsten allerede traadt hjælpende til for at skaffe en defensiv Stilling tilveie; men der staaer væsentligt tilbage i den Retning, og der maatte gjøres Meget for at raade Bod paa Ulemperne ved den vanskelige og for Væbning udfatte Forbindelse med Fyen. Store Beføstninger vilde derfor ikke kunne indgaaes. Det har paa Grund heraf været underkastet en omhyggelig Overveielse, om der ikke ved Lillebelts smalle Deel skulde findes et Punkt, som maatte gives Fortriet for Fredericia; men Svaret er blevet benægtende, tildeels paa Grund af de ved Fredericia eksisterende Anlæg, men væsentligst fordi intet andet Punkt kan bevare den frie Forbindelse med den aabne Sø.

Det er en Ulempe for Halvoens Forsvar, at de 2 Punkter, som saaledes have viist sig at være de for Flankeforsvaret meest stikede Udgangspunkter, ligge saa nordligt, at den sydligste Deel af Sjædens Operationslinie, fra Grændsen til Hønsborg, ikke fra dem kan forulempes. Underføgelsjer ere anstillede for at skaffe Visshed om, hvorvidt ikke et sydligere Punkt lod sig paavise, som uden uforholdsmæssig Beføstning kunde indrettes for Flankeforsvaret; men denne Underføgelse har ikke fort til noget Resultat, som Ministeriet

kunde anses tilfredsstillende. Fehmeru ligger for sigsids, og Forholdene for Ind- og Udfibning ere ugunstige. Svansen lader sig ikke uden betydelig Befæstning overspænde med en Befæstning mellem Eckernfordeffjord og Slien, skiftet til at forsvares af en mindre Styrke. Vel have vægtige Stemmer udtalt sig for at anlægge en Fæstning ved Sliens Munding, hvorfra Operationer kunde foretages saavel ind i Angel som ind i Svansen; men denne Fæstning vilde ikke, som Dybbolstillingen og Fredericia, have nogen Dbag sig, hvor Operationsstyrken kunde concentreres; den maatte have alle sine Resourcer hos sig selv. Som Folge deraf kunde dette Punkt ikke uden storartede Foranstaltninger bringes til, som Udgangspunkt for Flankeoperationer at hævde en Plads ved Siden af Dybbolstillingen og Fredericia. Disse Foranstaltningers Beføstlighed maatte nødvendigviis bringe til at opgive Punktets fuldstændige Befæstning. Derimod maa det fremhæves som særdeles skiftet til at tjene som Retraitepunkt og Indfibningspunkt for Befættningen den venstre Floi af Dannevirkestillingen og muligviis for en Deel af Befættningen i denne Stillings Centrum. Dets Forberedelse til en saadan Benyttelse kan ikke andet end anses særdeles onskelig, da den vilde kunne udføres med ringere pecuniaire Midler.

Som Hovedudgangspunkter for Flankeforsvaret maatte man saaledes ventes indskrænket til: Fredericia og Dybbolstillingen.

Ved Siden af disse Punktets Befæstning maatte der være truffet Foranstaltninger til Siffering af det i Sylland opererende Corpses Retraite, idet der tillige maatte holdes for Die, at muligens den samme Retraitelinie kunde benyttes af vor Hovedstyrke, naar denne efter Dannevirkestillingens Opgivelse havde fortsat Tilbagetoget mod Nord, i Stedet for at vælge en Overgang til Verne, eller naar den paa et senere Stadium af Forsvaret var overført til Sylland for at operere i Sjendens Front. Til Retraitepunkt for disse Tilfælde egner sig Helgenæs, der i den Anledning burde besidde en lignende Befæstning som i den sidste Krig.

De Forsvarsanstalter, som for det omhandlede Angrebstilfælde fortrinsviis kunne ønskes udforte, ere saaledes:

Forberedelse af Dannevirkestillingen til Forsvar.

Forberedelse af Sliens Munding til Retraitepunkt for en Deel af Dannevirkestillingens Befæstning.

Befæstning af Dybbolstillingen.

Befæstning af Fredericia.

Forberedelse af Helgenæs til Retraitepunkt for den i Sylland opererende Styrke.

Ved Forberedelsen af Dannevirkestillingen til Forsvar maatte der regnes paa en Befættning af høist 40,000 Mand.

Ved det senere Flankeforsvar bor de 2 Flankestillinger tilsammen kun binde 12 til 20,000 Mand. Naar der desuden til Befættning for Helgenæs regnes nogle faa Tusinder, vil der være en til Operationer disponibel Styrke af 30 til 40,000 Mand, og paa ethvert af Hovedoperationspunkterne vil kunne concentreres 40,000 Mand eller derover.

Angreb om Vinteren.

Det maa regnes blandt de mere exceptionelle Tilfælde, at et Felttog aabnes om Vinteren. Det er derimod let tænkeligt, at et Sommerfelttog fortsættes ind i Vinteren. Begge Eventualiteter maae dog her tages i Betragtning.

Derfor en Hjeude ved Vinterens Begyndelse rykker over Monarchiets Sydgrendse, vil vor Armeec have i Hovedtræffene at følge den samme Operationsplan til **Halvøens Forsvar**, som under et Angreb om Sommeren; men da Eider- og Dannevirkestillingen, ligesom ogsaa det befæstede Afsnit ved Skiens Munding, i væsentlig Grad have deres Styrke ved Fjorde, Vandløb og Overvømmelser, saa ville de tabe denne, naar Vinteren bliver saa streng, at Vandene fryse til, hvilket dog forst seent vil skee med Ekernfordeffjord og Eideren Vest for Rendsborg og derfor sidst vil berove Eiderstillingen dens Værd. Efter Opgivelsen af Stillingerne i det sydlige Slesvig vil Armeen hovedsagelig være henviist til Flaekforbaret og saaledes væsentligt befinde sig paa det samme Standpunkt som ved Slutningen af et Sommerfelttog mod en meget overlegen Hjeude.

Saa længe de salte Vandene holde sig aabne og kunne befæres af vore Skibe, vil dette Standpunkt bevares; men saasnart Isgangen begynder, indtræffe nye Forhold, som allerede i Færdstid bør være forudsete og have foranlediget de fornødne Dispositioner. Det Dieblit truer da med at indtræde, da Als og Halvøen, ene med Undtagelse af Fredericia, træde ud af Forbindelse med Hjen, og som Folge deraf Dybbølstillingens Besætning og Corpset i Sylland isoleres. Endog Sammenhængen mellem Fredericia og Hjen kan ventes afbrudt i korte Tidsrum. Naar derfor ikke de detacherede Corpsjer skulle udsættes for Tilintetgjørelse, maae de enten i Tide drages over til Hjen, eller de maae ved Befæstninger besidde Midler til eget Forsvar mod en meget overlegen Angriber.

Hjelgenæs vil ved de omgivende Bugters Tilfrysning ophøre at være et sikkert Retraitepunkt. Anlægget af en virkelig Fæstning sammesteds vil Punkts Betydning ikke have kunnet motivere. Det vil derfor sandsynligviis være rettest at inddrage det i Sylland staaende Corps, naar det nævnte Tidspunkt indtræder.

Dybbølstillingen og Als have ikke tabt noget af deres Forsvarsevne, saalænge Alsfund forbliver aabent. Men denne Tilstands Dphor maa beskyttes. Fryser Sundet til, vil Besætningen paa Als være udsat for Tilintetgjørelse og Dybbølstillingen løbe Fare for at falde ved et Angreb i Struben. En fuldstændig Sikkring mod disse Eventualiteter vilde ikke kunne opnaaes paa anden Maade end ved en Befæstning, i hvilken Besætningen kunde indeslutte sig, naar Sundet skulde tilfryse, og hvorfra Overgangen til Sundeved og Terraint bag Dybbølstillingen kunde beherkses. Stedet for denne Befæstning vilde være selve Sønderborg. Muligheden af dette Punkts Befæstning er derfor uomtvistelig. Vindes der ikke nogen Befæstning i det antydede Tilfælde, maa det beroe paa Forholdene, om Befæstningen, muligviis noget forsterket, bør søge at forsvare sig i en forberedt Heltstilling, eller om den paa et tidligere eller senere Stadium skal søge at komme over til Hjen. Dybbølstillingen vil i sidste Tilfælde være priisgiben.

Fredericias Forbindelse med Hjen vil, som berort, ogsaa være udsat for momentant at afbrydes, men en langvarig fuldstændig Afbrudelse er mindre sandsynlig. Det er derfor dette Punkt, som i det foreliggende Tilfælde bedst egner sig til at bevare Forbindelsen mellem Halvøen og Hjen. Det lod sig derhos forholdsviis let ved fortificatoriske Tilføielser styrke mod de nye Fæer for dets egen Sikkerhed, som Frostens vilde medføre, og vilde, saaledes forsterket, uden Betænkelighed kunne udsættes for den forbigaende Isolation. Fredericias Forstærkning for dette Tilfælde er saaledes særdeles onskelig.

Med de salte Vandenes fuldstændige Tilfrysning opstaaer som en ny Mulighed Hjeudens Overgang over Belterne; man maa da være betænkt paa **Dernes Forsvar**.

Forst vil Hjen være truet. Til dens Forsvar staaer dog en ikke ubetydelig Styrke. Thi selv om der til Fredericia og Als skulde være afgivet en Forstærkning, samt til Fæstningerne paa Sjælland de fornødne Sikkerheds-Befæstninger, vilde der være henvend 30,000 Mand tilstede til Dens Forsvar. Med denne Styrke maa om muligt en Passage af Lillebelt forhindres. Lykkes det imidlertid Hjeuden at passere, hvilket

da vil skee med en større Overmagt, vilde det være meget usikkert at have en stærk befæstet Leir eller virkelig Fæstning, bag hvis Værter Tilflugt kunde søges og den milde Aarstid afventes. Det vilde have væsentlige Fordele, om Pladsen for en saadan Befæstning kunde vælges ved Strøb, thi man bevarede da en let Forbindelse mellem de 2 Punkter, hvor vore Tropper paa Sjælland og Fyen tilsidst kunde ventes concentrerede. Ved Strøb ere Forholdene imidlertid kun lidet gunstige for Anlæget af en befæstet Leir uden Anvendelsen af særdeles betydelige Befæstninger. Det vilde derfor være tvivlsomt, om ikke det pecuniære Hensyn vilde tvinge til at vælge et andet Punkt. Her skal kun fremhæves det Usikkelige i at have en befæstet Leir paa Fyen til endeligt Retraitepunkt for Dens Forsvarstyrke.

For det Tilfælde at Hjenden dernæst skulde iværksætte en Overgang over Store-Belt, saaledes som det skete i Februar 1658, maa Hovedstaden være betænkt paa sit Forsvar. Det vilde derfor allerede for dette Tilfælde være usikkert, at Kjobenhavn mod Landsiden erholdt en fremstødt Befæstning, som ligeoverfor en overlegen Angriber kunde jikkre den baade mod en Storm og mod et Bombardement, de to Slags Angreb, som kunne ventes førte om Vinteren.

For at kunne imødegaae de Fare, som et Angreb fra Lydskland under en Tisvinter medfører, vilde saaledes følgende yderligere fortificatoriske Foranstaltninger være usikkelige:

Anlæg af en Befæstning ved Sønderborg.

Yderligere Forstærkning af Fredericia.

Anlæg af en befæstet Leir paa Fyen.

Forstærkning af Kjobenhavn ved en fremstødt Befæstning mod Landsiden.

I disse Befæstninger maatte Armeen da sandsynligviis oppebie den milde Aarstid. Naar da atter Vandene aabnedes for vore Skibes Passage, vilde Operationerne kunne begyndes i enhver af de forskjellige Landsdele; thi den frie Forbindelse tilføes mellem Befæstningerne vilde tillade at vælge enhver af dem til Udgangspunkt for offensive Operationer. Derimod vilde Hjendens Occupations-Corps'er være affkaarne indbyrdes ved Belterne.

II. Angreb, understøttede af maritime Kræfter, som omtrent kunne maale sig med vore egne (fra Sverig eller fra Lydskland).

Angreb af denne Natur stille nye Fordringer til Forsvaret, idet Verne da ogsaa om Sommeren ville være truede med Angreb, Forbindelsen tilføes mellem Landsdelene være ndfat for momentant at afbrydes og Operationerne tillands, som ogsaa Befæstningerne, ikke kunne gjøre sikker Regning paa Understøttelse fra Soen, men tværtimod under ugunstige Forhold kunne forulempes af fjendtlige Skibe.

Derhos vil opstaae Nødvendigheden af fortificatoriske Anlæg til Understøttelse for vor Marine.

Forholdene ville iøvrigt stille sig forskjelligt, eftersom Angrebet skeer fra Lydskland eller fra Sverig.

A. Angreb fra Lydskland.

Det tør antages, at under et saadant Angreb henved 15,000 Mand vilde være tilstrækkelige til Besætninger paa Sjælland og Fyen; thi det staaer ikke til at vente, at Hjenden vil være istand til fra sin

flaade at landsætte betydelige Kræfter. Der vil da til **Halvoens Forsvar** være circa 40,000 Mand disponible, hvoraf atter en Deel vil bindes til Besætning af de 2 Flaanepositioner og af forskjellige Kystbatterier.

Til Frontalforsvaret vil saaledes neppe blive meer end circa 30,000 Mand tilbage. Derved forøges Opfordringen til i Fredstid at træffe Foranstaltninger til Dannevirkestillingens Forstærkning, hvorfor ogsaa taler den Omstændighed, at Flaaneforsvaret, som det skal blive viist, ei vil kunne føres med saadan Kraft, naar Herredømmet tilføies er tvivlsomt, som i modsat Tilfælde, saa at det bliver af forøget Vigtighed at kunne forlænge Frontalforsvaret.

Af de 2 Flaanepositioner vil Dybbolstillingen have tabt meget i Betydning derved, at Forbindelsen mellem Als og Fyen er ophørt at være sikker, hvortil ikke lidet den Omstændighed bidrager, at Sjænden er kommen i Besiddelse af de vigtige Havne paa Slesvigs Østkyst og saaledes har vundet sikke Tilflugtssteder for sin Marine.

Armeens Hovedstyrke vil nu neppe efter Dannevirkestillingens Opgivelse kunne rette sin Tilbagegang mod Als, og under det senere Flaaneforsvar vil Dybbolstillingen kun indtagelsesviis kunne gjøres til Udgangspunkt for Operationer.

Ligeledes ere Forholdene i dette Tilfælde mindre gunstige for et Corps i det nordlige Sylland. Thi dette er udsat for at isoleres, og Forsvaret af Helgenæs vanskeliggjøres meget derved, at under ugunstige Forhold fjendtlige Skibe kunne understøtte et Angreb.

Derimod vil Fredericia, tilborligen befæstet, ikke have tabt i Styrke og Betydning. Forbindelsen med Fyen vil ikke kunne afsløres af Sjændens Skibe. Vi ville endnu være istand til, efter Behag at lade vor Hovedstyrke deeltage i Fæstningens umiddelbare Forsvar og i Operationer frem fra den, eller at lade den passere over til Fyen. Relativt har Fredericia under disse Eventualiteter afgjort vundet i Betydning; thi Forholdene kunne stille sig saaledes, at Dybbolstillingen maa opgives eller, forsynet med en tilborlig Besætning, overlades til sig selv, at Corpset i Sylland maa inddrages, og at saaledes Armeens Hovedstyrke er henviist alene til Fredericia. Det staaer til at vente, at Sjænden ligeledes vil henvende sin Opmærksomhed fortrinsviis paa dette Punkt, for ved dets Erobring at tilintetgjøre Halvoens Forsvar. Kampen vil saaledes kunne komme til væsentligt at dreie sig om denne Fæstnings Besiddelse.

Den til Fredericias Understøttelse disponible betydelige Styrke — henved 40,000 Mand —, som naar den ikke benyttes, kan udhvile paa Fyen, begunstiger i hoi Grad Fæstningens Forsvar. Naar derfor fortificatoriske Foranstaltninger træffes til at imodegaae den „regelrette“ Beleiring, og naar ved disse tilborligt Hensyn tages til Vættelsen af Armeens offensive Operationer fra Fæstningen, er der ingen Tvivl om, at selv den største Overmagt vil have overordentlige Vanskeligheder at besejre for at bemægtige sig Punktet og i ethvert Tilfælde først seent vil naae Maalet. Der er derfor den største Opfordring til i Fredstid at forberede et saadant Forsvar, som giver os Haab om at hævede fast Fod paa Halvoen til Trods for de største Anstrengelser fra Sjændens Side. Endnu skal tilføies, at den „regelrette“ Beleiring ogsaa vil kunne imødesees i det først behandlede Tilfælde, i hvilket Sjænden antages at faaue maritim Understøttelse.

Det er saaledes for Halvoens Forsvar overhovedet af største Vigtighed, at Fredericia fuldstændigen befæstes.

Til **Dernes Forsvar** er der forudsat reserveret en Styrke af henved 15,000 Mand fra Arigens Begyndelse. Hovedopgaven for denne vil være at sikre Kjøbenhavn, Kronborg og de 2 Endepunkter for Hovedforbindelsen mellem Sjælland og Fyen, nemlig Korsør og Nyborg. Ved Siden af denne Opgave vil Forsvarstyrken have til Formaal at imodegaae Landgangsforføj og afgive Besætninger til de forskjellige Kystbatterier, som maae være tilstede til Sikkring for Havnene og Forbindelseslinierne mellem Derne.

For at den forholdsvis lille Besætning, som saaledes forudsættes afgiven til Dernes Forsvar, skal kunne sikkes mod ulykkelige Eventualiteter, maae dens Hovedstationer ved Kjøbenhavn være styrkede.

Kjøbenhavn og Kronborg ere allerede nu i en saadan Stand, at de kunne gjøre Tjeneste som Metraitepunkter.

Nyborg vil ogsaa med mindre betydelige Forbedringer kunne gøres skiftet til forbigaaende at tjene den mindre Besætning paa Fyen som Tilflugtssted; men Fæstningen har dog væsentlige Mangler, som ikke kunne afhjælpes, og det bliver allerede af den Grund onskeligt at sikre sig Besiddelsen af Østerøen, som ved nogle Jordværker let kan forberedes til Forsvar mod et Angreb fra Landfiden.

Korsør har derimod ingen Besætning, som kunde optage Punctets Besætning; og det viser sig derfor onskeligt her at danne et befæstet Afsnit, hvortil Forholdene ikke ere ugunstige.

En uforstyrret Forbindelse mellem Sjælland og Fyen er af stor Vigtighed, dels fordi derved Dele af Armeen knyttes til hinanden, dels fordi Samkvem da vedligeholdes mellem Hovedarmeen og Kjøbenhavn, som ikke alene er Regjeringens Sæde, men ogsaa Monarchiets vigtigste militaire Depot. Det er derfor nødvendigt at have Dele af Flaaden stationerede ved Nyborg og Korsør og at forberede sig paa, at der paa begge disse Puncter kan for nogen Tid sammenhobes Tropper og Forsyningssgenstande for Armeen.

Til Sikkring af Havnene og Understøttelse for vore Skibe under deres Bestræbelser for at vedligeholde Communicationen er det nødvendigt at have Kystbatterier baade ved Nyborg og Korsør, ligesom det ogsaa er onskeligt at have lignende paa Sprogø. Tillige bør der have sig sikre Dplagssteder for de sammenhobede Transportgjenstande. Dertil maatte de befæstede Afsnit give Midlerne.

Foruden de saaledes antydede Anlæg, vil endnu paa flere andre Puncter Kystbatterier være nødvendige. Det maa anses særdeles onskeligt, at enkelte Batterier, navnlig ved Linien Nyborg-Korsør, forsynes med murede Reduiter, som sikre dem mod Odelæggelse i Diebliske, da den mobile Forsvarstyrke er andensteds beskæftiget.

Disse ere de Foranstaltninger, som formenes nødvendige og onskelige til Dernes Sikkring mod mindre Landgange. Det er udtalt; at Landsætning af større Troppemæsser fra Fjendens Skibe ikke er sandsynlig. Smidtertid kan den Mulighed ikke benægtes, at Fjenden, naar efter et Nederlag tilføes vor Flaade er gjort forbigaaende virksom, kan forsøge en Overgang over Lillebælt. Selv denne Eventualitet har imidlertid særdeles ringe Sandsynlighed for sig. Desuden maa det antages, at i saa Tilfælde vor Hovedstyrke ligger i den nordvestlige Deel af Fyen og derfor saa betids vil kunne indtræffe paa Landingsstedet, at Kampen kan optages i aaben Mark, forinden den fjendelige Landgangsstyrke har naaet en overlegen Størrelse. I det ugunstige Tilfælde maatte Armeen trække sig tilbage til et Afsnit ved Kysten, som eguede sig til at forsvares, saafremt ikke en større befæstet Leir paa Fyen tidligere var forberedt. At en saadan Leirs Tilstedeværelse vilde være til væsentlig Betryggelse, er indlysende.

Endelig er der Forhold tilstede, som tillade den fjendelige Flaade, i Diebliske, da den er Hæve i Sundet, at tilføie os fælelige Tab uden at udsætte sig for Mislighederne ved en Landgang. Saaledes som Kjøbenhavns Forsvar mod Søsiden nu er beskaffent, vil en fjentlig Flaade, som lægger sig i Kongedybet, kunne, uden at nærme sig vore Kystbatterier paa virksom Standsdistance — 3000 Alen —, sende Projectiler midt ind i Hovedstaden. Saadanne Forhold, under hvilke ethvert Nederlag tilføes medfører en overhængende Fare for Hovedstaden, bør ei bestaae, og det maa derfor anses for aldeles nødvendigt at der gives Kjøbenhavn en fremskudt Befæstning mod Søsiden, naar Monarchiet skal kunne med nogen No imødesee et Angreb som det her omhandlede og overhovedet Angreb af en Magt, der er i Besiddelse af en Flaade.

B. Angreb fra Sverig.

Et Angreb, som udfores fra Sverig, tor antages at ville blive rettet mod **Sjælland**, med hvilken D Forbindelsen lettest tilveiebringes og vedligeholdes, og hvor et Angreb paa Hovedstaden lover den hurtigste Opnaaelse af Krigen's Formaal.

I dette Angrebstilfælde vil det derfor være paa Sjælland at Armeens Hovedstyrke bør sammenbrages. Antages der, til Besætning af Halvøen og Fyen, navnlig af Fæstningerne, Kystbatterierne og Sjællands nordligste Deel, afgivet en Styrke af ialt henved 15,000 Mand, vil der til Sjællands Forsvar havees over 40,000 Mand disponible.

Denne Styrke er saa betydelig, at vi tør vente at kunne holde det landsatte Corps Stangen i aaben Mark. Skulde imidlertid mod Forventning dette være vor Armee overlegent og et Nederlag blive Følgen, saa maae vi repliere os paa Kjobenhavn, idet foruden den fornødne Besætning er afgiven til Kronborg, hvis Besiddelse under denne Krig er af særlig Bigtighed. Ved Kjobenhavn bør da de nødvendige Betingelser for et Forsvar findes. Fordingerne til fortificatoriske Anlæg ville imidlertid ikke være betydelige, da Angriberen ikke kan antages at være Forsvarstyrken meget overlegen. Den nuværende Besætning, forstærket ved fremskudte Feltbefæstninger og styrket ved en hensigtsmæssig Benyttelse af de eksisterende Vandløb til Dversvømmelser, vilde sandsynligviis tilbyde tilstrækkelige Modstandsmidler.

Det maa imidlertid her bemærkes, at der er forudsat, at vi have kunnet drage al den Styrke fra de andre Landsdele, som vi onstte; det vil siige omtrent 25,000 Mand. Dette kan imidlertid under ugunstige Forhold heelt eller tildeels blive en Umulighed, og den til Sjællands Forsvar disponible Styrke kan derved reduceres saa meget, at Angriberen er os betydeligt overlegen. For denne Eventualitet vilde den antydede Forstærkning af Kjobenhavn ved Feltværker være ufyldstgjorende, og der kunde være Anledning til allerede her at opstille en Fording, som senere, med Hensyn til Forsvaret mod Angreb af en større Somagt, vil vise sig at være en bydende Fording: Kjobenhavns fuldstændige Befæstning mod Land siden ved fremskudte permanente Værker.

For at forebygge den store Ulempe, som Afbrydelsen af den frie Forbindelse over Storebelt vilde foranledige, er det i en Krig som den her omhandlede af endnu større Bigtighed end i de for beskrevne Tilfælde at siikke sig denne Forbindelse ved Hjælp af Flaaden og til Understøttelse for denne at udfore de tidligere omhandlede Anlæg ved Nyborg og Korsør samt paa Sprogø.

Ligeledes vilde Faren for Kjobenhavn fra Søsiden være nok saa stor, og Anlægget af fremskudte Soforter nok saa paatrængende med den her omhandlede Eventualitet for Die, som naar Angrebet forttes fra Tydskland.

Befæstninger paa **Halvøen og Fyen** vilde i dette Tilfælde kun faae Betydning som siikke Depotsteder og Repliepunkter for Dele af Forsvarstyrken, naar mindre Landgange skulde blive foretagne. Landsættelsen af større sjeudtlige Troppercorps er udenfor Sandsynligheden.

Anlæg af Kystbatterier i de forskellige Landsdele vilde være af samme Bigtighed som i det tidligere omhandlede Tilfælde.

De fortificatoriske Anlæg, som under Angreb, understøttede af maritime Kræfter, som omtrent kunne maale sig med vore egne, ville være onskelige, ere saaledes, foruden saunklige de under I. beskrevne, følgende:

Befæstning af Kjobenhavn mod Søsiden ved fremskudte Anlæg.

Forberedelse af befæstede Affnit ved Nyborg og Korsør.

Anlæg af Kystbatterier paa forskjellige Punkter, saavel af Halvoen som af Verne; de vigtigste forsynede med murede Reduiter.

Desuden indeholder Betragtningen af denne Eventualitet forøget Opfordring til, væsentlig at styrke Dannevirkestillingen, at give Fredericia en stærk Befæstning, at skaffe en større befæstet Leir paa Hven tilstede og at forsyne Kjøbenhavn med en fremskudt Befæstning mod Landsiden.

Fortsættelsen af Angrebet ind i Vinteren maatte imodegaaes ved de samme Forholdskregler, som under I. ere beskrevne, og kræve saaledes for den her omhandlede Eventualitet ingen Tilføielse.

III. Angreb, understøttede af store maritime Kræfter.

Det maa antages hoist sandsynligt, at ogsaa den større Somagt, som vil betvinge Danmark, retter sit Angreb mod **Sjælland og Kjøbenhavn**. Lykkes Hovedstadens Erobring, vil Hjenden ikke blot i denne have et Pant, som lover directe Nederlag for de stete Opoffelser, men han vil samtidig dermed have sat sig i Besiddelse af vort Glaadestablisement og, hvad der vil være den beklageligste Folge af Hovedstadens Fald, han vil have bibragt Nationen et Slag, som er istand til at lamme dens moralske Spændkraft. Saaledes som Forholdene i Danmark have udviklet sig, har Hovedstaden nemlig faaet en Betydning for Statslegemet, som gjør det hoist tvivlsomt, om Staten skulde fornaae at træde op med Bestemthed og Kraft, naar Kjøbenhavn er falden i Hjendehaand. Til Sjællands Gjenerobring vil i ethvert Tilfælde vor Arme alene Intet fornaae, og selv med mægtige Allieredes Assistance vil det blive yderst vanskeligt at fravriste en større Somagt dens Besiddelse, naar med Hovedstaden det rette Udgangspunkt for Operationer i dette Viemed er tabt.

Hovedstadens Fald, denne for det danske Monarchi saa skjæbnesvangre Eventualitet, maa Nationen føle sig bydende opfordret til ved hensigtsmæssige Foranstaltninger i rette Tid at forebygge.

Allerede ved et Angreb fra Sverig, eller ved et Angreb om Vinteren fra Tydskland, er Fare for Hovedstaden tilstede, saaledes som det tidligere er viist; men i disse Tilfælde ville flere Omstændigheder begunstige Forsvaret. Faren vil først culminere, naar Angrebet føres af en Magt, som er ubetinget Herre tilføes, og som ved Siden deraf har store personelle og materielle Resourcer til sin Naadighed. Dette vil være Tilfældet, naar England eller Rusland er Angriber.

Som Forholdene nu ere, kunne vi under et saadant Angreb udsættes for, at der strax stilles os Valget imellem de to Alternativer, enten at overgive Hovedstaden uden Sværdslag, eller at see den sammenstødt fra Hjendens Skibe; thi som det allerede tidligere er ndtalt: Kjøbenhavn ligger blottet mod et Bombardement fra Søsiden. Denne Udøigt er saa meget mere foruroligende, som et saadant Bombardement kun kræver ringe Forberedelser fra Hjendens Side og af ham kan bringes i Bær kort Tid efter Krigens Udbrud. Den første Betingelse for Muligheden af Kjøbenhavns fremtidige Forsvar mod en større Somagt er derfor Anlægget af en fremskudt Befæstning mod Søsiden, som i Forbindelse med vore Defensionsfartøier kan holde de fjendtlige Skibe udenfor Bombardementsdistancen. Kun ved et saadant Anlæg kunne vi fjerne Faren for at maatte give efter for den første Trusel, en større Somagt udflynger mod os.

Naar Staden er saaledes sikret mod Soen, kan den kun falde for et Angreb fra Landsiden. Fjenden maa altsaa gjøre en Landgang. For at imodegaae denne Eventualitet og Fjendens videre Foretagender, vil det ved Krigen's Udbrud være vor Opgave at samle Hovedstyrken af Armeen paa Sjælland, idet den mindre Sandsynlighed for Angreb paa de andre Landsdele gjør en Styrke af 20–30,000 Mand tilstrækkelig til deres Forsvar.

Det rimelige Tilfælde er imidlertid, at en angribende Somagt strax ved Krigen's Udbrud sender en Flaade til Storebælt for at affjære enhver Forbindelse mellem Sjælland og Fyen. I dette Tilfælde maa Sjællands Forsvar overlades til den Styrke, som kan sammendrages paa selve den sjællandske Ogruppe, og man maa være forberedt paa, at der til Forsvaret ikke vil være meer end omtrent 20,000 Mand til Disposition.

Med denne Styrke staaer det ikke til at vente, at vi kunne forhindre Landgangen eller holde Marken mod den sandsynligviis flere Gange overlegne Landgangsarmee. Efterat Forsvarsstyrken derfor har afgivet den fornødne Besætning til Kronborg, maa den være beredt paa at dække Hovedstaden og i intet Tilfælde ved langtidsgaende Bevægelser udsætte sig for heelt eller deelviis at affjæres fra den.

Sandsynligviis vil Fjendens Landgangsarmee snart have tvunget vor Armeé til at repliere sig paa Hovedstaden. Af dennes Forsvar afhænger da Statens Skjæbne.

Saaledes som Kjobenhavns Besætning nu er, vil den med en forholdsviis ringe Besætning kunne afvise et voldsomt Angreb og forhindre, at Hovedstaden falder for en landsat Styrke uden Beleiringsmateriel. Forstærket ved Feltværker kan den afgive en Stilling, i hvilken den paa Sjælland værende Styrke vil kunne tilintetgjøre en kun lidet overlegen Fjendes Forsøg paa at erobre eller bombardere Staden. Men er Fjenden, som her forudsat, Besætningen meget overlegen, ville provisoriske Midler ei kunne gjøre Stillingen tilstrækkelig holdbar; den fjendtlige Styrke vilde snart have kastet vor Styrke tilbage til Terrænet bag Soerne, og et Bombardement vilde i kort Tid afgjøre Hovedstadens Skjæbne.

Det er derfor en uafviselig Betingelse for Kjobenhavns Forsvar under denne Eventualitet, at den besidder en fremskudt Befæstning mod Landsiden, sikket til med en Besætning af henved 20,000 Mand at holde en flere Gange overlegen Fjende udenfor Distancen for et virksomt Bombardement af Staden.

Naar denne Betingelse er opfyldt, saa vilde de store Resourcer, personelle og materielle, som Hovedstaden er i Besiddelse af, og som tildeels skyldes dens Egenskab som Flaadestation, kunne erholde en heldig Anvendelse ved Forsvaret, og det er sandsynligt, at dette vil kunne føres med en Kraft, som gjør alle Fjendens Forsøg paa at erobre Staden til Intet.

Ogsaa paa et Angreb fra Amager maatte Kjobenhavn være forberedt. Navnlig vilde et saadant kunne befrugtes, naar Beleiringen indstrakte sig til Vinteren og Kallebostrand tilfros. Dog er dette Angreb mindre sandsynligt og lader sig imodegaae ved lidet bekostelige Foranstaltninger.

Af andre Anlæg paa Sjælland vilde kun nogle Kystbatterier behøves og de tidligere omhandlede Foranstaltninger til Dannelse af et Afsnit ved Korsør være onskelige. Dette sidste Punkt vilde have sin væsentlige Betydning, saalænge Forbindelsen med Fyen ikke var definitivt afbrudt. Det maatte derfor i Begyndelsen af Krigen hævdes; men saasnart dets Besætning vilde løbe Fare for at blive affaaeren fra Hovedstaden, maatte den drages til denne.

Medens saaledes Forsvaret af Sjælland og af Hovedstaden er overladt til den ene Deel af Armeen, vil den anden have at varetage **Forsvaret af Halvoen og Fyen**. Hovedstyrken vil da faae sin naturlige Plads ved den smalle Deel af Lillebælt, hvorfra efter Behag Operationer kunne aabnes ind i Halvoen eller Fyen. Besætninger maae være afgivne til de befæstede Punkter og de forskjellige Kystbatterier.

Af fortificatoriske Anlæg i disse Dele af Riget vilde der ikke behøves betydeligt for denne Eventualitet; thi ogsaa i dette Tilfælde er Landsætningen af større fjendtlige Troppeskorps'er sammesteds lidet sandsynlig. Den væsentligste Forordning, som maatte opstilles, var Tilstedeværelsen af et befæstet Punkt, hvor det for Halvoen og Fyen fornødne Krigsmateriel kunde opbevares med Sikkerhed, selv om Armeen nødtes til at overlade Punktet for nogen Tid til en ringe Besætning. Hertil egner sig ved sin Beliggenhed særligt Fredericia, og dette Punkts Besætning bliver altsaa ogsaa af denne Grund ussfulg.

Fremdeles maatte ved Nyborg de tidligere beskrevne Foranstaltninger til Sikkring af Østeroen ansees ussfulge.

Endelig maatte, saavel der som paa forskjellige andre Punkter, Kystbatterier være anlagte og de vigtigste sikrede ved Redniter.

De fortificatoriske Foranstaltninger, som maae usses trusne for at give Staten Midlerne til et kraftigt Forsvar mod Angreb, understøttede af store maritime Kræfter, ere saaledes:

Kjøbenhavn's fuldstændige Besætning ved fremskudte Anlæg, saavel mod Søfiden som mod Landsfiden.

Fredericias Besætning som Depot for Halvoen og Fyen.

Forberedelse af befæstede Afssnit ved Nyborg og Korsør.

Anlæg af Kystbatterier paa forskjellige Punkter af Halvoen og Derne, de vigtigste forsynede med Redniter.

De fortificatoriske Anlæg, hvis Gavnlighed for Monarchiets eventuelle Forsvar formenes godtgjort i foranstaaende Udvikling, og som det derfor vilde være ussfulgt allerede i Fredstid at faae udforte, saafremt de fornødne Pengemidler dertil kunde staffles disponible, ere saaledes følgende:

Forberedelse af Dannevirkestillingen til Forsvar ved 30—40,000 Mand mod en fra Thydland indtrængende overlegen Fjende. Denne Foranstaltning vilde bringe det Gode, at der da paa eet Punkt var en Mulighed tilstede for, ved Opbydelse af Nationens hele Forsvarskraft at forebygge den sorgelige Eventualitet, at ogsaa Slesvig, og senere Thyland, maatte prissgives fjendtlig Occupation.

Forberedelse af Egnen ved Sliens Munding til Retraitepunkt og eventuelt Indsikkningspunkt for en Deel af Dannevirkestillingens Besætning.

Besætning af Dybbølstillingen ved Anlæg, som, uden at kræve nogen betydelig Sikkerhedsbesætning, frembode gunstige Forhold for Operationer, og som derhos vare stærke nok til at yde kraftig Modstand mod et „regelret“ Angreb. Saaledes befæstet kunde Dybbølstillingen ventes at hævde sig som et af Hovedindgangspunkterne for Flankforsvaret paa Halvoen, saalænge Fjenden ikke kunde vende Angrebet mod dens Strube, eller ved sin Flaade affjære Forbindelsen mellem Als og Fyen.

Besætning af Sonderborg ved Anlæg, der ved Vintertid, naar Alsjund tilfros, kunde afgive et sikkert Opholdssted for Besætningen paa Als og tillige forhindre Udførelsen af et Angreb mod Dybbølstillingens Strube.

Fredericias fuldstændige Befæstning paa saadan Maade, at dens Forsvar ikke med Nødvendighed bandt nogen stor Styrke, men at den paa den anden Side afgav gunstige Betingelser for vor Hovedarmees Operationer frem fra den, samt at den var stiftet til ved Armeens Hjælp at gjøre en haardnakket Modstand mod et „regelret“ Angreb, udført af en meget overlegen Fjende. Naar disse Fordringer opfyldtes, vilde Fredericia blive Hoved-Sammenknytningspunktet mellem Byen og Halvoen, Hovedstøttepunktet for Flaateforsvaret. Mod det „regelrette“ Angreb vilde Fæstningen, paa Grund af Forbindelsen med Byen og med vor Armees Hovedstyrke, frembyde Garantier for et saa kraftigt Forsvar, at det kan være tvivlsomt, om Fjenden, selv med de største Anstrengelser, vilde kunne opnaae at bemægtige sig den og derved berøve os det vigtigste og sandsynligvis det sidste Godstykke paa Halvoen. Den vilde derhos være det sikke militære Depotsted for Halvoen og Byen, samt Bogteren for Andlobet til Lillebelt.

Forberedelse af Helgenæs til Retraitepunkt og eventuelt Indsibningspunkt for det i Fjendens Front opererende Corps, muligens Armeens Hovedstyrke, ved lignende Anlæg som de i den sidste Krig udførte.

Anlæg af en befæstet Leir paa Byen, indefor hvilken den paa Den staaende Deel af Armeen kunde søge Tilflugt, naar Fjenden over Isen eller ved Hjælp af sine Skibe havde landfat en overlegen Styrke, og hvorfra Operationer kunde aabnes frem paa Den, naar gunstige Forhold for saadanne maatte indtræde.

Anlæg af befæstede Afsnit ved Nyborg og Korsør til Sikkring af de Tropper, hvem disse for Forbindelsen mellem Sjælland og Byen saa vigtige Punkters Forsvar vilde blive betroet, og af de Forsyningsgjenstande for Armeen, som under visse Eventualiteter lettelig der kunde sammenhobes.

Kjøbenhavns fuldstændige Befæstning ved fremstødte Anlæg, saavel mod Søfiden som mod Landfiden. Ved denne Foranstaltning vilde vi sikke Hovedstaden og med den vort eneste Flaadestabliement og væsentligste militære Depot, Regjeringens Cæde, Opbevaringsstedet for de vigtigste Nationaleiendomme og store private Formuer, mod Tilintetgjørelse ved Bombardement fra Søfiden eller Landfiden. Vi vilde derhos ved Hjælp af de betydelige personelle og materielle Resourcer, Hovedstaden indesluttes, have Udset til, ikke alene at kunne forsvare Staden mod ethvert Angreb af en fra Everig eller Tydskland kommende Fjende, men endog at kunne gjøre en større Somagts Angreb til Intet og saaledes forhindre den sørgelige Eventualitet, at ved Hovedstadens Fald hele Monarchiets Eksistens rystedes.

Anlæg og Restauration af Kystbatterier paa forskjellige Punkter af Halvoen og Derne til Sikkring af Havne og Communicationer, navnlig af Hovedforbindelseslinien Nyborg-Korsør, samt til Understøttelse for vor Marine; de vigtigste Batterier forsynede med Meditter, for at deres Sikkring mod Ovrerrumpling kunde blive mindre afhængig af Troppers Tilstedeværelse.

Blandt Kystbatterierne maa henregnes: Gladstrands Fæstning, Hals Skanse, Frederiksorts og Korsørs Søbatterier og selv Kronborgs Fæstning. Nyborgs Fæstning indtræder som Deel af Østersøens Befæstning, men tillige blandt Kystbatterierne. Under de Foranstaltninger, som disse 2 Slags Anlæg vilde foranledige, maatte derfor ogsaa henregnes nogle Restaurations-Arbejder ved denne Fæstning.

Ved Siden af de nævnte fortificatoriske Anlægs Udførelse vilde det være høist ønskeligt, at paa forskjellige andre Punkter allerede i Fredstid Opmaalinger og Recognosceringer foretoges, muligens endog Feltbefæstninger projecteredes, for at Armeen ved en Krigs Udbrud kunde have noie Kjenndskab til de locale Forhold og, saafremt Omstændighederne maatte begunstige det, strax kunde skride til Anlæg af Feltværker. Blandt saadanne Punkter skal eksempelvis fremhæves Monarchiets Sydgrændse, Eiderstillingen og de Dele af Kystrerne, hvor i Krigen mod en Somagt Kystbatterier vilde være at anlægge.

Sluttelig skal bemærkes, med Hensyn til de Foranstaltninger, som ere bragte i Forslag af den under 29de Januar 1855 nedsatte Commission uden i den foranstaaende Udvikling at have været gjorte til Gjenstand for Duitale,

at Etablering af en Station ved Bichen ikke er regnet blandt fortificatoriske Anlæg; samt at nogle Jordværker ved Rendsborg til Beherskning af Overgangen allerede ved Sværffættelsen af Fæstningens Sloifning vilde blive bevarede i dette Diemed.

Udførelsen af samtlige foran nævnte fortificatoriske Anlæg, som i større eller mindre Udstrækning have været foreslaaede af den sidst nedsatte Commission, eller af Ingenieurcorpset, eller af begge, vilde afgive den fuldstændigste Løsning af Befæstningspørgsmaalet. Men den vilde medføre en Udgift af henved 40 Millioner Rigsdaler, eller, dersom den sandsynlige Indtægt ved Realisationen af de Arealer, som vilde indvindes ved Sloifningen af Kjobenhavns umværende Enciente, bragtes i Afdrag, en Udgift af over 30 Millioner. En saadan Udgift maatte imidlertid, som tidligere fremført, anses at overskride Statens finantzielle Evner eller at kræve en for betydelig Tid til Udførelsen. En Reduction viste sig derfor nødvendig.

Gjenstand for denne Reduction maatte da nærmest de Anlæg blive, for hvis Anvendelse Sandsynligheden er mindst, naar de derhos ikke under nogen Omstændighed kunne faae en afgjorende Betydning for Monarchiets Existents.

Fremdeles lod det sig forsvare at reducere de Anlæg, som kunne ventes i Farens Stund uogenlunde tilfredsstillende og i rette Tid erstattede ved provisoriske Anlæg, udforte af Armeen eller ved Hjælp af andre Kræfter.

Endelig var der Opfordring til, ikke at anvende betydelige Beføstninger paa Anlæg, som kunne ventes kun at gjøre forbigaaende Tjeneste og dernæst at maatte overlades til Hjendehaand.

Derimod bor man vel vogte sig for, i væsentlig Grad at reducere Styrken af de Anlæg, som ville komme til at danne Kjernen for Forsvaret, og saaledes paa de vigtigste Punkter at blive staaende ved halve Foranstaltninger, som maaskee kunne blive værre end Intet. Ligeledes bor man undgaae af en umotiveret Fryghed at udsætte til Farens Dieblik saadanne Anlæg, som nødvendigvis bor være tilstede i Begyndelsen af en Krig, og hvis Udsættelse let bliver eensbetydende med deres Udeladelse.

Blandt de fortificatoriske Foranstaltninger, hvis Fortsættelse og Udførelse ved den ringe Sandsynlighed for deres Benyttelse og deres mindre Vigtighed overhovedet, staaer Anlægget af en større befæstet Leir paa Thyen i første Række; thi det Tilfælde, da en Hjende foretager en større Landgang paa Thyen, maa anses meget exceptionelt, ligesom ogsaa Thyens Occupation vanskeligen kan blive af afgjorende Betydning for Monarchiets Existents. Reductionen af dette Anlæg bliver, som tidligere berørt, end mere tilladeligt derved, at det i flere Tilfælde vil blive muligt for Armeen at fikke sig et til Forsvar skikket Afstnit paa Thyen og maaskee at styrke dette ved Feltværker, forinden Landgangen skeer.

Derneft maa Befæftningen af Sønderborg nærmest komme i Betragtning til Reduction; thi Alsfund fryder meget fjeldent til, og Als's ringe Størrelse vil lette Afviisningen af Landgangsforføg, faalænge Vandene ere aabne. Selv den Umstændighed, at Dybbolstillingen udfættes for at falde for et Angreb i Struben, naar Ijen tillader Fjenden at omgaae den og at sætte sig i uforstyrret Besiddelse af Sønderborg og den nærmeste Deel af Sundved, formenes ikke at kunne motivere Anvendelsen af en betydelig Beføstning til den nævnte Beføstning, ligeoverfor den ringe Udsigt til at denne vil blive brugt.

Al Anlæg, som egne sig til Udsættelse, fordi de i Krigstid kunne ventes erstattede ved provisoriske Foranstaltninger, maa først nævnes Forberedelsen af Helgenæs til Retraitepunkt. Dette Punkt ligger nemlig saa langt bag Grændsen, og de nødvendige fortificatoriske Foranstaltninger ere af forholdsviis saa ringe Udstrækning, at man vel tør vente at kunne faae Anlægget udført i rette Tid. Der er forøget Anledning til ikke at anvende stor Beføstning paa dette Punkt af den Grund, at det med Winterens Komme taber den Sikring, som Vandene give, og med den sin Brugbarhed.

Ligeledes vil der vistnok, medens Dannevirkestillingen forsvares, kunne ventes udført Arbejder til Forberedelse af Egnen ved Sliens Munding til Retraitepunkt. Smidertid bor allerede Færdstid nogle Foranstaltninger sammefteds træffes i Forbindelse med hvad der gjøres for Dannevirkestillingen.

Endelig maa Anlægget af befæstede Affnit ved Nyborg og Korsør regnes blandt dem, der bedst kunne udsættes til Krigstid. Det vil nemlig i Reglen blive muligt, i Begyndelsen af Krigen med en Somagt at henlægge ikke ringe Troppestykker til disse Punkter, navnlig til Korsør, som staaer ved Stribanen i let Forbindelse med Kjøbenhavn. Naar da strax begyndes med Udførelsen af Forskudsninger, som allerede i Færdstid maae være projecterede, saa vil man snart kunne have Jordværker, som tillade Befættningens Reduction.

Det er under den tidligere Udvikling fremhævet, at Dannevirkestillingen ei bor forsvares til det Yderste imod en meget overlegen Fjende, men at det kan blive nødvendigt, efter et mere eller mindre haardnakkethed Forsvar at opgive den og lade den i Fjendens Hænder. Denne Mulighed indeholder Opfordring til ikke at foretage kostbare Anlæg, som Fjenden senere vil kunne odelegge, og som maaffre kunne forlede vor Arme til at forsonne det rette Dieblik for en Tilbagegang. Der formenes derfor i denne Stilling, ligesom i det med samme corresponderende Retraitepunkt ved Sliens Munding, kun at burde anlægges Jordværker af stærkt Profil og foretages de fornødne Forberedelser til Opstemning af de forskjellige Vandløb, som kunne benyttes for Forsvaret.

Ogsaa Dybbolstillingen vil kunne siges at henhøre under de Anlæg, som i visse Tilfælde kun ville yde en forbigaaende Nytte; thi saafremt ikke Sønderborg er befæstet, gjør Tilfrysningen af Alsfund Stillingens videre Forsvar usandsynligt. Smidertid vil denne Eventualitet indtræffe meget fjeldent, og efter al Rimelighed vil Dybbolstillingen forinden have gjort Tjeneste gennem mindst eet Sommerfelttog, saa at den nævnte uheldbringende Mulighed ei bor tillægges nogen vesentlig Bægt ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Beføstningen. Desuagtet tilraades denne nedbragt under det Beløb, som oprindelig af Ingenieurcorpset er anslaaet og af den sidst nedsatte Commission anbefalet, fordi ogsaa dette Punkt i Betydning staaer tilbage for 2 andre Punkter, der under Distributionen af visse begrændsede Pengemidler bor komme i Betragtning fremfor alle andre.

Disse Punkter ere **Kjøbenhavn** og **Fredericia**, som udgjøre Forsvarscentrene for Monarchiets 2 ved Storebelt adskilte Hoveddele. Falder Kjøbenhavn, vil Monarchiets Modstand være brudt. Falder Fredericia, vil i Reglen ethvert kraftigt Forsvar af Halvoen maatte opgives. Disse Punktets fuldstændige Beføstning maa derfor ansees som et Livspørgsmaal for den danske Stat, og intet andet Anlæg kan i Vigtig-

hed stilles ved Siden af dem. De staae jævnsides, idet ethvert af dem har sin særegne Opgave, til hvis Løsning det andet Intet kan bidrage. For dem kan Ministeriet derfor ei tilraade halve Foranstaltninger, men maa til sin Tid insistere paa deres fuldstændige Befæstning, saa at de sættes istand til at imodegaa enhver Eventualitet.

Sluttelig skal blive nævnt som Anlæg, der ikke taale Udsættelse, de til Kysternes Forsvar, til Sikring af Communicationerne og til Understøttelse for Marinen nødvendige Kystbatterier, som allerede maae være tilfæde og tildeels armerede ved Udbruddet af Krigen med en Somagt, naar de ikke skulle savnes i det Dieblik, da de ere meest nødvendige. Befæstningen for Kystbatteriernes Anlæg og de vigtigste Batteriers Forsyning med murede Reduiter vil blive forholdsvis mindre betydelig.

Efter en i Overensstemmelse med ovenstaaende Fremstilling foretagen Reduction og efter en omhyggelig Revision af de tidligere udarbejdede Forslag, saavel for at bringe den senere Forholdelse af Arbejdspriserne i Beregning, som for at bortskjære enhver undværlig Foranstaltning, bliver tilbage det tidligere nævnte Befæstningsystem, som vilde udtræve følgende fortificatoriske Foranstaltninger:

Dannevirkestillingens Forstærkning ved Anlæg af Jordværker og ved Foranstaltninger til Vandlovenes Opstemning, samt ved Forberedelse af Eliens Munding til Indslibningspunft.

Dybbølstillingens Befæstning ved Værker af noget stærkere Art.

Fredericias fuldstændige Befæstning.

Kjøbenhavns Befæstning ved fremskudte Værker, saavel mod Søjsiden som mod Land-
siden.

Kystbatteriernes Anlæg paa de vigtigste Punkter.

Befæstningen ved samtlige Værkers Anlæg var anslaaet til 13,600,000 Rdl. Armeringen kan derhos regnes at ville koste circa 1,000,000 Rdl. Ingenieurcorpsets Indstilling af 5te September 1857, som støtter sig til det tidligere Forslag af 29de Marts 1853, indeholder fornøden Oplysning om de foretagne summariske Beregninger.

Det er tidligere fremhævet, at ovennævnte Sum ikke indbefatter nogen Udgift til Kjøbenhavns Befæstning mod Landjsiden, idet en foretagen Undersøgelse og forelobig Beregning har gjort det sandsynligt, at denne Deel af Planen vilde kunne ventes udført uden anden Assistance fra Finansernes Side, end et Forskud. Ingenieurcorpsets Indstilling af 28de November 1857 meddeler Beregningen. Løsningen af Spørgsmaalet om den med Fremrykningen af Kjøbenhavns Befæstning mod Landjsiden i Forbindelse staaende Udvælgelse af Hovedstaden kræver imidlertid saa mange Undersøgelser og en saa forskjelligsidede Bearbejdelse, at Ministeriet ikke har formaaet at behandle dette Spørgsmaal med nogen stor Fuldstændighed, hvorfor samme er betænkt paa at forenlidige nedfat en Commission til dets nærmere Droftelse, bestaaende, foruden af Militaire, af Delegerede fra flere i Spørgsmaalets Løsning interesserede Autoriteter.

Al den hele foranstaaende Udvikling og af de paaberaabte Vilag formenes at fremgaae, at det Befæstningsystem, som her er antydet, vilde danne et afemndet Hele, som ikke med Nødvendighed krævede nogen Tilføielse, saalænge Krigsførelsen holdt sig paa sit nuværende Standpunft, men som paa den anden Side vilde gjøre en Forøgelse og Forbedring af Forsvarsværkerne mulig, naar med Tiden Angrebsmidlernes Udvikling skulde fordre det, eller naar Staten skulde finde Anledning til at anvende flere Midler paa Forberedelse af det eventuelle Forsvar. Disse Tilføielser vilde da, som det af Ingenieurcorpsets Indstilling af 5te Sep-

tember 1857 sees, kunne see, uden at noget af de her foreslaaede Anlæg kunde antages at ville blive overflodigt.

Med Understøttelse af de angivne Befæstninger vilde Armeen og Flaaden i Forening have Udfigt til at kunne gjøre kraftig Modstand mod ethvert Angreb, som efter Sandsynlighed kunde ventes rettet mod Staten. Vort Fædreland vilde vinde i Selvstændighed, Anseelse og berettiget Tillid til sin Fremtid.

Dette Resultat vilde kunne naaes med et pecuniært Offer af henved 15 Millioner Rigsdaler, fordeelt paa et Tidrum af circa 30 Aar.

Kjøbenhavns Bombardement i 1807 foranledigede, alene ved Bygningers og Effecters Brand, et Nationaltab af circa 18 Millioner. Savnet af de tilhørlige Befæstningsanlæg paa eet Punkt har saaledes kunnet paaføre Nationen under eet enkelt kortvarigt Angreb et Tab, der med en Femtedeel overstiger den Sum, der ifølge Ovenstaaende vilde udfordres til Realisationen af en tilfredsstillende Befæstningsplan for hele Landet.

Det pecuniære Offer, der vilde fordres, kan saaledes ikke paastaas at være for betydeligt i Sammenligning med det Resultat, som stilledes i Udfigt.

Med Hensyn til den Folgeorden, i hvilken de forskjellige Anlæg hensigtsmæssigst vilde være at udføre, skal bemærkes:

Det Anlæg, som af alle meest presserer, er Kjøbenhavns Befæstning mod Søfiden. Dette fremgaar af den tidligere Udvikling, og alle Sagkyndige ere derom enige. Ministeriet har ogsaa paa et tidligere Stadium erholdt en Sum tilstaaet til Grundundersøgelser og Projecteringer i den Anledning. Der ligger et Project til det vigtigste Søfort færdigt, saa at dette vilde kunne tages i Arbejde med ringe Frist. Denne Deel af Planen er saaledes utvivlsomt den, der først maatte være at paabegynde.

Dernæst og tildeels ved Siden deraf maatte de Anlæg væsentligst være at fremme, ved hvilke man ved Anvendelse af forholdsvis ringe Midler vilde kunne afhjælpe et soleligt Savn, ligesom ogsaa de, hvis Tilstedeværelse strax ved en Krigs Udbrud vilde være af særdeles Bigtighed. Til saadanne Anlæg horer Dannevirkestillingen, Dybbølstillingen og enkelte af Skytbatterierne.

Maatet Fredericias Befæstning er af aldeles fremragende Betydning for Flaakforsvaret paa Halvoen, er det dog dette Anlæg, som senest kunde ventes fuldført, fordi det vilde kræve Anvendelsen af saa betydelige Midler, at de kun i en lang Aarrække kunde tilflyde. Naar Ministeriet desuagtet formener at det senest burde paabegyndes, og navnlig har den Anskuelse, at det foreløbigen burde træde tilside for det andet Udgangspunkt for Flaakoperationer, Dybbølstillingen, saa er det fordi Anvendelsen af de første Pengemidler paa denne Stilling hurtigere vilde bringe Flaakforsvaret paa Halvoen reelle Fordele, end de samme Midlers Anvendelse paa Fredericia. Usikkert vilde det imidlertid være, om Pengebeløberne kunde flyde saa rigeligt, at ogsaa Arbejderne ved Fredericia kunde snart paabegyndes.

Kjøbenhavns Befæstning mod Landsfiden vilde formentlig kunne gaae jævnsides med de øvrige Anlæg.

Derfor Pengebeløberne til samtlige Anlæg indskrænktes til i Gjennemsnit $\frac{1}{2}$ Million aarligt, saaledes som tidligere forudsat, vilde den hele Plans Realisation kræve 30 Aar, og derfor Planen allerede nu paabegyndtes, vilde den altsaa være endt i 1887.

Af de enkelte Anlæg vilde da, som nærmere oplyst i Ingenieurcorpsets Indstilling af 1ste December 1857, den egentlige Dybbølstilling (med Undtagelse af Brohovederne ved Alsund) sandsynligviis være endt i 1864, Dammefeststillingen og de vigtigste Kystbatterier i 1867, Kjøbenhavns Befæstning mod Søiden i 1869, Brohovederne ved Alsund, og dermed hele Dybbølstillingen, i 1870, Fredericia først i 1887. Dog er det en Selvfølge, at længe før de enkelte Anlæg vare aldeles fuldførte, vilde de ved samme foretagne Arbejder kunne komme forsvaret til væsentlig Nytte. Saaledes vilde allerede Anlægget af det høire Floisfort af Kjøbenhavns Befæstning mod Søiden, ved Provestenen, kunne ventes fuldført i 1864; Forstærkningen af Dammefeststillingens svageste Strækning, dens Centrum, i 1863; det vigtigste Kystbatteri, Slipshavns Batteri ved Nyborgsfjord, i 1864. Ved Fredericia vilde de til Sikkring af Overfarten nødvendige Værker kunne ventes fuldførte i 1872, og de Værker, som skulde gjøre Punctet særlig sikket til Udgangspunkt for Operationer, i 1876. Ministeriet maa med Hensyn til Arbeidernes Fremstriden henvide til Ingenieurcorpsets ovennævnte Indstilling af 1ste December 1857, idet samme dog skal tilføie, at den angivne Ordens- og Tidsfølge for Anlægene kun maa betragtes som en Anthyndning, der er udsat for at lide væsentlige Modificationer paa Grund af forandrede politiske Conjuncturer, Fluctuationer i Pengebevillingerne, eller af andre Aarsager.

Efter saaledes at have droftet Befæstningsspørgsmaalet i dets Almindelighed, troer Ministeriet sig istand til med saa Ord at fuldstændiggjøre Motiveringen af de Foranstaltninger, som det foreliggende Lovudkast omfatter.

Det fremgaaer af den foranstaaende Udvikling og de Bilag, til hvilke den støtter sig,

- at Kjøbenhavns Befæstning mod Søiden ved fremstundte Værker er en bydende Nødvendighed, naar Hovedstaden skal sikkes mod Anfald af fjendtlige Krigsskibe og mod den sorgelige Eventualitet at maatte bukke under for et Bombardement, udført fra Soen;
- at Hovedstadens Betydning for Monarchiet stiller dens Sikkring mod en saadan Eventualitet foran enhver anden fortificatorisk Foranstaltning; samt
- at Overbeviisningen herom har ladet Krigsbestyrelsen træffe Foranstaltninger til at kunne paabegynde Anlægget med kort Frist.

Hertil skal føies:

- at Befæstningen af Kjøbenhavn mod Søiden ikke staaer i nogen intim Forbindelse med Stadens Befæstning mod Landsiden, saa at denne ikke præjudiceres ved forstnævnte Befæstnings isolerede Approbation og Udførelse.

Spørgsmaalet om Kjøbenhavns Befæstning mod Søiden er saaledes modent til Afgjørelse.

Dersom Udcastet bliver til Lov, vil i 1858 alle fornødne Foranstaltninger kunne træffes til at sætte Anlægget af det høire Floisfort, ved Provestenen, med hvilket Begyndelsen var fæet, igang i 1859. Saaledes som det i Ingenieurcorpsets Indstilling af 1ste December 1857 er angivet, ventes da Fortet ved Provestenen endt i 1864; det nærmest samme beliggende Værk, Fort C, begyndt i 1861, endt i 1866; det tilhøire af Trekroner beliggende Fort paa Revshalegrunden, Fort B, begyndt i 1862, endt i 1867; Fortet paa Stubben, Fort A, begyndt i 1863, endt i 1868; det hele Anlæg endt i 1869 med Fuldstændiggjørelse af Trekroner og Lynetten.

Dog maa denne Angivelse af Tiden for Anlæggenes Begyndelse og Udførelse ei anses bindende, da forskjellige Omstændigheder kunne foranledige Standsninger i Arbeidernes Fremstriden.

Et Project til Fortet ved Provestenen er bilagt Lovudkastet.

Allerede naar dette Fort er endt og armeret, forhaabentlig i 1865, vil et temmelig kraftigt Forsvar af Kjobenhavn mod Sidsen kunne ventes udfort, thi Defensionsflotillen har da de to store, med Havne forsynede Esforter, Trekrone og Fortet ved Provestenen, at støtte sig til.

Den i Lovudkastet angivne Bekostning af ialt 3,800,000 Rdl. er beregnet som følger:

Udforelsen af de fortificatoriske Anlæg	3,400,000 Rdl.
Armeringen	325,000 —
Bedligeholdelsen af de efterhaanden udforte Værker gjennem hele Anlægstiden (ca. 11 Aar)	75,000 —
	Salt . . . 3,800,000 Rdl.

De i Lovudkastet omhandlede Projecteringer, hvortil for Finantsperioden 1858/60 er begjert 28,000 Rdl., have til Diemed at sætte Krigsbestyrelsen istand til, naar engang Befæstningspørgsmaalet i dets Heelhed bringes paa Bane, at kunne med storre Sikkerhed gjøre sine Beregninger, saant, naar de forskjellige fortificatoriske Anlægs Udførelse beslattes, at kunne med kort Frist kraftigen begynde denne. Den væsentligste Deel af de begjerte Midler vil medgaae til Opmaalinger og Niveleringer, og det skal med Hensyn hertil bemærkes, at disse tillige ere af stor Vigtighed for den fremtidige Krigsførelse i Marken, idet de ville skaffe Armeen noie Kjendskab til de Terrainaffnit, som kunne ventes at blive de vigtigste Skuepladse for Kampen. Alene dette Hensyn vilde for flere Steder, og navnlig for det sydlige Slesvig, kunne motivere Udforelsen af Opmaalingsarbejder.

Som det vil sees af Ingenieurcorpsets Indstilling af 1ste December 1857, vilde Paabegyndelsen af Kjobenhavns Befæstning mod Sidsen saant Opmaalinger og Projecteringer af de andre paatænkte Befæstninger udgjøre det første Skridt til Realisationen af den hele Befæstningsplan for Monarchiet. Ministeriet haaber, at det vil erkjendes som et Fortrin ved det foreliggende Lovudkast, at det, uden at præjudicere senere Beslutninger, staaer i Samklang med Hovedplanen for Monarchiets Befæstningsvæsen og saa meget som muligt fjerner Ulemperne ved Opfattelsen af denne vigtige Sags endelige Afgjørelse.

Bilag.

- Betænkning af 30te Juni 1851 fra den under 3die Mai s. A. nedsatte Commission, hvis Hverv blev at overveie, hvad der til Kongeriget's og Hertugdømmet Slesvigs Sikkring og til Bevaring af den frie Forbindelse mellem Monarchiets Dele maatte være at foretage.
- Betænkning af 20de Juli 1852 fra den under 3die Juni s. A. nedsatte Commission, hvis Hverv var at tage Spørgsmaalet under fornyet Overveielse, under Forudsætning af, at Befæstnings-systemet tillige kom til at omfatte Holsteen og Lauenborg.
- Forflag af 29de Marts 1853 fra Ingenieurcorpset til Befæstning af Kjøbenhavn, Fredericia og Als-Sundeved (Dybbølstillingen).
- Betænkning af 9de Januar 1857 fra den under 29de Januar 1855 nedsatte Commission, hvis Hverv var at underkaste Spørgsmaalet om Monarchiets Befæstningsvæsen en mere detailleret Behandling.
- Indstilling af 5te September 1857 fra Ingenieurcorpset om Anlæget af sauntlige for Monarchiet fornødne Befæstninger, med Undtagelse af Kjøbenhavns Befæstning mod Landfiden.
- Indstilling af 28de November 1857 fra Ingenieurcorpset om Kjøbenhavns Befæstning mod Landfiden.
- Indstilling af 1ste December 1857 fra Ingenieurcorpset om Folgeordenen for de forskjellige Anlægs Udførelse, om deres Vedligeholdelse efter den succesjive Fuldførelse m. m.
- Project til det høire Floisfort af Kjøbenhavns Befæstning mod Søfiden (Sortet ved Probestenen), indsendt af Ingenieurcorpset den 7de Januar 1858.
-

1858.